

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Γ'.

Χ

ΑΘΗΝΑ, ΣΑΒΑΤΟ, 31 ΤΟΥ ΜΑΡΤΗ 1912

Χ

ΑΡΙΘΜΟΣ 473

ΕΝΑΣ ΛΑΟΣ ΥΨΩΝΕΤΑΙ ΑΜΑ ΔΕΙΞΗ
ΠΩΣ ΔΕ ΦΟΒΑΤΑΙ ΤΗΝ ΑΛΗΘΕΙΑ
ΨΥΧΑΡΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΗΜΟΣ ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ. Συνομιλίες με τον Τολστόη. Εί-
μαστε Χριστιανοί; (Teneromo).

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ. Ὁ Ποιητής και ὁ Κριτικός (συνέ-
χεια).

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ. Πολιτική Ἐπιθεώρηση.

Γ. ΠΕΤΣΟΠΟΥΛΟΣ. Ἀκροθαλασσίτη: Βραδινὰ τραγούδια.

ΛΥΔΟΣ ΠΟΔΑΒΡΟΣ. Ἐνας πανηγυρικός.

ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΚΙΠΗΣ. Ἀφιέρωματα. Γεώργιος Κρίνος.

ΕΥΓΕΝΙΑ ΣΤΑΪΝΜΕΤΖ. Ὁ στραβὸς μουζικάντης. (Karl
Franz Heiding).

Α. ΤΡΑΝΟΣ. Πολιτικοὶ σὺλλογοι.

ΟΤΙ ΘΕΛΕΤΕ.—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ.

Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΚΑΙ Ο ΚΡΙΤΙΚΟΣ (*)

Β'.

Η ΔΟΞΑ ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΗ

Κατὰ δύο τρόπους, συχνὰ πυκνά, δείχεται ἡ
ξίπασμάρα τοῦ κόσμου ἀγνάντια στὸ πῦρ λεπτὸ ἀπό-
χτημα τοῦ ἠθικοῦ κόσμου· ἀγνάντια στὸν ποιητὴ. Ὁ
κόσμος κάθε φορά πὸν τυχαίνει νάκουση γιὰ κα-
νένα ποιητὴ, δὲν πολυσοκίττειται νὰ ρωτήσῃ, γιὰ νὰ
καταλάβῃ τί τρέχει, τί λογῆς εἶναι ἡ τέχνη του :
Γιὰ νὰ καταλάβῃ, ρωτᾷ μονάχα : *Τί κερδίζει;*

Καὶ αὐτὸς εἶναι ὁ ἀπλοϊκώτατος καὶ χοντροει-
δέστατος τρόπος τῆς ξίπασμάρας γιὰ τὴν ἐχτίμη-
ση τοῦ ποιητῆ.

Ὁ δεῦτερος τρόπος εἶναι σημάδι κάπως διανοη-
τικώτερο. Ὁ κόσμος δὲν παίζει εἶναι δύσκολος. Θέ-
λει πιστοποιητικὰ καὶ περγαμηνὰ εὐγένειας. Γιὰ νὰ
καταλάβῃ τί τρέχει, κάθε φορά πὸν πρωτακούει γιὰ
τὸν ποιητὴ, θὰ ρωτήσῃ : *Εἶναι μεγάλος;*

Κι αὐτὸς εἶναι ὁ πῦρ φίνος καὶ ὁ ἀπαιτητικώτε-
ρος τρόπος τῆς ξίπασμάρας γιὰ τὴν ἐχτίμησιν τοῦ
ποιητῆ. Τρόπος καὶ τοῦτος, ὅμοια μετὰ τὸν πρῶτον ἀ-
νυποψίαστος τῆς μεγαλοσύνης πὸν κρύβει ἔθνομα
ποιητῆς, καὶ χωρὶς κανένα παραστάτη πλάι του.

(*) Ἡ ἀρχὴ τοῦ στοὺ παρασμένο φύλλο.

Ἐπάρχουν ἄνθρωποι πὸν γιὰ νὰ προσέξουνε στὸν
ποιητὴ ἔχουν τὴν ἀξίωση νὰ βεβαιωθοῦν (ἀπὸ κά-
ποιον καὶ μ' ὅποιον τρόπο) πὸς εἶναι *μεγάλος*. Ἀνά-
λογα οἱ μέρτηδες τοῦ δρόμου πὸν δὲν ξυπνᾷ τὴν
προσοχή τους καὶ δὲν τοὺς σταματᾷ, μετὰ τὸ πέρασμά
της, καμὶὰ κανενὸς εἶδους λεβεντιά, σὰν τύχῃ νὰ
περάσῃ ἀπὸ τὸ πλάι τους κανέναν χτυπητὸς γαλο-
νάς, τινάζονται, στέκονται, ἀκολουθᾷνε χάσκοντας
τὸ διάβα του, καὶ ψιθυρίζουνε : «Πλάκα τᾷχει τὰ
γαλόνια!»

Ἀπὸ τὰ μικρὰ μου χρόνια, ὄπνωτισμένος ἀπὸ τὸν
ἔρωτα τοῦ σίχου, πρόσεξα πάντα στὸ μιλημά τους
πὸν καὶ τραύλισμα νὰ εἶταν, πάντα γιὰτὶ εἶτανε σὰν
κάποιος Μούσας μέλημα, μοῦ παρουσιάζεταν ἀχώ-
ριστος ἀπὸ τὴν ἰδέα μιᾶς μεγαλοσύνης. Πάντα, γυ-
ρίζοντας πρὸς τὴν ψυχὴ μου, ἐδλεπα πὸς εἶμαι κ'
ἐγὼ κάποιος μέσα στὸν ποιητῶν τὸ λαό. Ποτὲ δὲ
μοῦ πέρασε ἀπὸ τὸ νοῦ πὸς θὰ μπορούσα νὰ ξεχω-
ριστῶ ἀπάνου σὲ ὅποια κορφή, καὶ τίποτε τόσο δὲ μ'
ἐνοχλεῖ ἐσο οἱ χαιρετισμοὶ πρὸς ἐμένα, κι ἄς εἶναι
ἀραιοὶ καὶ σπάνιοι, ἀπὸ κάποιους ὑπερβολικὰ ἐνθου-
σιαστικὸς πανηγυριστές, πὸν δὲ βαριένται νὰ κολ-
λᾷνε στὸ σῆρκο μου «πλάκα τὰ γαλόνια» μιᾶς με-
γαλοσύνης.

Κ' ἐδῶ ἡ κρίση τοῦ Χατζόπουλου εἶναι πολὺ στο-
χαστική, καὶ τὸν εὐχαριστῶ. Φρόντισε νὰ σημειώσῃ,
σὲ μιὰ περαστική περίοδο, χωρὶς νὰ φαίνεται πὸς
δίνει πολλὴ σημασία στὸ γεγονός, καὶ ὅμως μετὰ τῆς
ποῦ θὰ ἔφτανε πολὺ νὰ κολακέψῃ τὴ μικρότητά
μου, πὸς δὲν εἶμαι οὔτε *μεγάλος* ποιητῆς, οὔτε *με-
γάλος* κριτικός, καὶ πὸς ἐνῶ δὲν εἶμαι οὔτε ποιητῆς
μεγάλος, οὔτε κριτικὸς μεγάλος, μολαταῦτα «βάστα-
ξα στὸς ὤμους μου ὀλόκληρη ἐποχὴ.» Ὁ ἀρχαῖος
φιλόσοφος ἐδιώξε τὸν ποιητὴ ἀπὸ τὴν Πολιτεία του,
ἀφοῦ τότε στεφάνωσε. Ὁ νέος μου κριτῆς μετὰ μπά-
ζει μέσα σὲ μιὰ πολιτεία, ἀφοῦ πρῶτα μετὰ ξεστεφά-
νωσε. Πάλε καλά. Ὁ κριτῆς μου βρίσκεται στὸ δίκιο
του. Τὸ ξεστεφάνωμα δικαιολογίεται ἀπὸ τὴν ἐχι πο-
λὺ καλοστόχαστη κ' εὐκόλη κάπως προθυμία, συ-
χνὰ πυκνά, ὀλίγων — τὸ ξαναλέω — καλοθελητῶν,
νὰ με στεφάνωνουνε, θέλω δὲ θέλω. Τὸ δυστύχημα
εἶναι πὸς δὲν κρέμεται ἀπὸ τὴν δρεξὴ μου τὸ φόρ-
τωμα ἢ τὸ ξεφόρτωμα τῶν τέτοιαις λογῆς στεφανω-
μάτων. Ἀνίσως καὶ μετὰ ρωτούσανε, βέβαια πὸς ἦθελ'
ἀρνηθῆ κάθε τέτοιο δαφνοσκόρπισμα, κάθε πα-
ράσημο μεγαλοσύνης. Πρῶτος λυπᾶμαι γιὰ τὰ κρι-
τικὰ παραστράψματα τοῦτου ἢ ἐκείνου εἶναι ἡ θέ-
ση μου, ἔξω ἀπὸ τὰ θριαμβευτικὰ τόξα, καὶ μακριὰ
ἀπὸ τὰ κορφοβούνια τῶν Παρνασσῶν, σὲ κάποιος,
μπορεῖ, ἀπόμερες ραχοῦλες· κι ἀπ' αὐτὲς ἀπάνου οἱ
δρίζοντες ὀλόνοιχοι ξανοίγονται (1).

(1) Ἐνα διπλωμα τιμῆς, ἀνάμεσα στᾶλλα, μ' ἔκαμε πο-

Μολαταῦτα ξέρω πὼς και μεγάλος μέσα στοὺς μεγάλους ἀν εἶμωνα, πάλι δὲ θὰ εἶχεν ἔρθῃ ἡ ὥρα μου γιὰ νὰ μοῦ λογαριασθῇ ἡ ἔποια μου μεγαλοσύνη. Ξέρω πὼς ὄχι μόνο γιὰ τέτοιου εἶδους μεγαλεία, μὰ και γιὰ κάθε εἶδος ἀθανασίας ὁ ποιητῆς πρέπει νὰ κρατῇ πάντα στὸ νοῦ του τὸ στίχο τοῦ Σίλλερ : «Πρέπει στὴν τέχνη γιὰ νὰ ζήσης — πρῶτ' ἀπὸ τὴ ζωὴ νὰ σδύσης.» Ὁ κριτῆς μου, συμπληρώνοντας τὴ φράση του, σημειώνει παραπέρα : ὁ ποιητῆς δὲν εἶναι μεγάλος, εἶναι ὅμως ἡρωϊκὸς ὁ δημοτικιστῆς. Εὐχαριστῶ. Μὴν πειράζεστε. Καθὼς ξέρω πὼς μεγάλος ποιητῆς δὲν εἶμαι, και πὼς κάθε περγαμηνὴ εὐγένειας ποὺ κολλιέται στὸ ἔργο μου, πρὶν τοῦτο συμπληρωθῇ και συντελεσθῇ, και κοιταχτῇ ἀπὸ τὸ πρεπούμενο ἱστορικὸ μάκρμα, κάθε τέτοια περγαμηνή, εἶναι πρόωρο και βιαστικὸ κόλλημα, ἔτσι, και ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ μεριά, ξέρω ἀκόμα πὼς δὲ μοῦ ταιριάζει κανένα ξεχωριστὸ δαφνόφυλλο, πὼς δὲ μοῦ στέκεται κανένα παράσημο ἡρωϊσμοῦ, γιὰ τὴ δημοτικιστῆς εἶμαι, μὲ τὸ λόγο και τὸ παράδειγμα, και γιὰ τὴ παίνεμα βέβαια τὸ ἔχω πὼς εἶμαι, και μάλιστα δημοτικιστῆς ἀπὸ κείνους ποῦ, σὰν ἀκοῦνε τὸνομά τους σηκώνονται οἱ τρίχες ὄλων τῶν μετρημένων τάχα. Ἀπάνου στὸ πολὺ μεγάλο ζήτημα τοῦτο κάνω τὸ χρέος μου, μὰ φοβᾶμαι πὼς τὸ κάνω ἀνάμελα και ἀμέθοδα και μισά, μολονότι στρατιώτης τῆς ἰδέας, πιστεύοντας τὴν ἀλήθεια τῆς, ἐγὼ ὁ διασταχτικὸς και συχνὰ πυκνὰ δειλιασμένος ἀγνάντια σὲ ἄλλα λογῆς ζητήματα. Ἄλλοτε εἶπα πὼς ἀν ἡ ποιησῆ μου εἶναι ἡ ὁμορφιά μου, τὸ γλωσσικὸ μου τὸ φρόνημα εἶναι ἡ ἀρετῆ μου. Μὰ τίποτε δὲ θὰ μπορούσε ἡ ζέστα αὐτῆ τῆς ἀρετῆς μου, ἀν δὲν ἔπαιρνε τροφή ἀπὸ τὴ φωτοπηγῆ τῆς ὁμορφιάς μου. Γιὰ τὴ ἀπὸ τὴν ἄλλη τὴ μεριά, και παραμερίζοντας κάθε ψεύτικη ταπεινοφροσύνη ποὺ δὲ στέκεται, και ἀν ἀδιάφορος μένω μπροστὰ στὴν ἀνύπαρχτη μεγαλοσύνη ποὺ θέλουμε νὰ μοῦ κολλήσουν φίλοι μου πολὺ συγκαταδατικοί, και ἀν γελῶ μὲ τὴν ἀντίθετη προσπάθεια κάποιων ἄλλων, πιστεύω — και αὐτὸ μοῦ φτάνει — πὼς εἶμαι στὰ γιομάτα Ποιητῆς. Κι ἀν ἀκόμα δὲν ἦρθε ἡ ὥρα μου γιὰ ὑποψηφιότητες μεγαλείων ἀσύστατων, ὅμως τολμῶ ἀπὸ τώρα νὰ πῶ

λὸ νὰ ντραπῶ και κολὸ νάνησυχῆσω. Ὁ λόγος τοῦ Φυχάρη γιὰ μένα στὴν Ὀμιλία του γιὰ τὸν ἕνα, τὸν ἀληθινὰ μεγάλο ποιητῆ μας, γιὰ τὸ Σολωμὸ. (Ligne Française pour la défense des droit de l' Hellenisme. La Grèce. Paris. 1908) Μ' ἔκαμα νὰ ντραπῶ τὸ βίρος τοῦ ἔπαινου ἀπὸ τέτοιο στόμα, και νὰ ἀνησυχῆσω ἡ σκέψη πὼς ἀπὸ τὸ στόμα τοῦ Φυχάρη δὲν πετιοῦνται λόγια στὸν ἀέρα. Ὁπωσδήποτε ὁ λόγος ἔτσι ριμμένος τάραξε μὲ τὸ δίκιο, ἀκόμα και σκαντάλισε. Μάλιστα τὸ «Νέον Ἄστυ» και διαμαρτυρήθηκε γιὰ τὴν ἀσέβαστη σύγκριση. Κ' ἕνας ἀπὸ τοὺς δικούς μας, ἀξιοθάμαστος και πρῶτης γραμμῆς λογογράφος και ποιητῆς, περαστικὸς ἀπὸ τὴν Ἀθήνα, ἦρθε νὰ μὲ δῆ και στυλώνοντας ἀπάνου μου πονηρὰ τὰ λαμπρὰ ματάκια του, και τὸ ζουναρί του γιὰ καυγὰ κρεμώντας, μοῦ πέταξε, ἀνάμεσα σὲ ἄλλα : «Κανείς μας ἔδω πέρα δὲν εἶναι μεγάλος.» Στὴν ἀρχὴ δὲν κατάλαβα ὕστερα εἶδα τί τρέχει. Μὰ και μεντάγια νὰ τὸ εἶχα κρεμασμένο στὸ λαιμὸ μου, σὰ μιά φορὰ οἱ γυναικοῦλες τὴ φωτογραφία τοῦ ἀντρα τους, πάλι δὲ θὰ χτυποῦσε στὰ νεβρα ἕνα τέτοιο ἀπλὸ ἐπίθετο. Και νὰ, ὁ Χατζηπούλες ἐκδικητῆς.

πὼς μ' εὐνόησε ἡ μοῖρα μὲ κάτι ὄχι και τόσο ἀξιοκαταφρόνητο, ποῦ μπορεί και νὰ φαντάξῃ γιὰ μεγαλοσύνη. Κάτι ποῦ κι ὁ ἴδιος ὁ κριτῆς μου δὲ δυσκολεύτηκε νὰ τὸ μολογήσῃ, ἀδιάφορο ἀν τὸ θεώρησε σύμπτωμα ἐπικίντυνο γιὰ τὴν προκοπὴ τῆς φιλολογίας μας, και, ζετάζοντας, καθὼς τὸ ζέτασε, τὸ ἔργο μου, κοίταξε πὼς θὰ μπορούσε νὰ μιοδιστῇ ὁ δρόμος του. Τὸ κάτι τοῦτο εἶναι ἡ ἀπὸ τὸ ἔργο μου ἐντύπωση μέσα σὲ ὄρισμένους κύκλους ἀνθρώπων ποιητῶν και τεχνιτῶν τοῦ λόγου, ἡ ἐνέργεια τοῦ ἔργου μου, τὰ σημάδια τοῦ ἔργου μου, μ' ἕνα λόγο : ὁ τόπος ποῦ φαίνεται πὼς ἔπιασε τὸ ἔργο μου. Και ἡ παρατήρηση τούτη ξαφνίζει, καθὼς γίνεται γιὰ ποιητῆ ποὺ τοὺς στίχους του δὲν τοὺς προσέχει, μήτε τοὺς κοιτάζει, και ἀν τοὺς κοιτάζει, δὲν τοὺς ἀγαπᾶ ὁ λεγόμενος κόσμος. Γιὰ ποιητῆ ποῦ θὰ μπορούσαμε νὰ τὸν ποῦμε ἀντιδημοτικὸ, ποῦ, συχνὰ πυκνὰ, μὰ λακωνικῆ και χωρὶς φιλολογήματα κρίση ἀκούγεται γύρο στὸνομά του : ἡ, ντροπαλώτερα, *στρουφνός*, ἡ σκέτα νέτα και πιὸ ξεδιάντροπα, *ἀματάληπτος*. Μὰ ἡ παρατήρηση τούτη θὰ ξαφνίσῃ μονάχα ἐκείνους ποὺ δὲ στοχάζονται τί λογῆς εἶναι ἡ ἐνέργεια ἐνὸς ποιητῆ και πὼς πρέπει νὰ τὴ νοιώσουμε τὴ φήμη του και πὼς πρέπει νὰ τὴν κρῖνουμε τὴ δόξα του και πὼς πρέπει νὰ τὸν προσδιορίσουμε τὸν κόσμο του. Ἐνας ἀξιοθάμαστος φιλόσοφος τοῦ περασμένου αἰῶνα, ὁ Ρενουδιέ, μέσα στὸ ἀπ' ὄλες τίς μεριές ψυχολογημένο ζέτασμα ποῦ κάνει, σὲ δύο τόμους, τῆς ποιήσης και τῆς φιλοσοφίας τοῦ Οὐγκώ, σημειώνει τοῦτα : «Ὁ κοινωνικὸς χωρισμὸς ἀπὸ δῶ μορφωμένων και ἀπὸ κει βιομηχανικοῦ και ἀγροτικοῦ πλῆθους εἶναι σχεδὸν ἀκέρια συντελεσμένος, και ὁ καλλιτέχνης δὲν ἐργάζεται παρά γιὰ τοὺς πρώτους. Ἀλήθεια ποῦ τοῦ κάκου τὴν κρύβουμε.» Κάπως διαφορετικὰ ὁ Ταῖν, μιλώντας γιὰ τὸ σημάδι ποὺ ξεχωρίζει τὴν Τέχνη ἀπὸ τὴν Ἐπιστήμη, «ἡ Τέχνη, λέει, εἶναι μαζὶ ἀρχοντικῆ και δημοτικῆ ἐκδηλώνει τὰ ὑψηλότερα και τὰ ἐκδηλώνει σὲ ὄλους.» Στὴ φράση τούτη, σ' αὐτὸ τὸ σὲ ὄλους πρέπει νὰ σταματήσουμε και προσεχτικὰ νὰ τὸ δοῦμε· γιὰ τὴ ἀλλοιότητα κίντυνος εἶναι νὰ τὸ πάρουμε κάπως ἀζέταστα και κακὰ νὰ τὸ χωνέψουμε. Νομίζω πὼς τὰ σύνορα τῆς ἐπενέργειας Ἐπιστήμης και Τέχνης δὲν ξεχωρίζουν τόσο καθαρὰ ὅσο φαίνεται πὼς θέλει νὰ δειξῇ ὁ Ταῖν. Βέβαια, γιὰ νὰ καταλάβῃ κανεὶς τὴν ἐπιστήμη πρέπει νὰ ἔχη ἀποχτημένη κάποια ξεχωριστοῦ εἶδους προπαιδεία. Μὲ ξεχωριστὴ λοιπὸν τάξη ἀνθρώπων ὁ ἐπιστήμονας ἔχει νὰ κάμῃ. Μὰ δὲν εἶναι σπάνιο, μάλιστα γιὰ τοὺς μεγάλους σοφοὺς ποὺ γινήκανε πατέρες ἡ διαλαλητὲς μίθς ἀλήθειας ποὺ ἀλλάζει τὴν ὄψη τοῦ στοχαστικοῦ κόσμου, δὲν εἶναι σπάνιο τὰ ἐπιστημονικὰ τους τὰ μαθήματα, ξαναστοχασμένα και ζηγημένα λαϊκευτικά, ἔξω ἀπὸ τὴν ἀχαρῆ ἀλγεβρικῆ ἀκριβολογία τῆς ἐπιστημονικῆς γλώσσας, εἶτε ἀπὸ τοὺς ἴδιους, εἶτε ἀπὸ ἄλλους ἐκλαϊκευτῆς, νὰ συγκινήσουνε πλατιά πλατιά πυκνὰ στρώματα φιλόμαθων, ὄλο τὸν κόσμο ποῦ τὰ γνοιάζεται τὰ ἐπιστημονικὰ ζητήματα· τὰ ζητήματα ποὺ βγαίνουν ἔξω ἀπὸ τὰ λαμπορατόρια και ἀπὸ τὰ πανεπιστήμια·

δχι μόνο σπάνιο δὲν εἶναι, ὅσο πάει, τὸ φαινόμενο τοῦτο, μὰ καὶ συχνότερο παρουσιάζεται: μέρα μὲ τὴ μέρα, ὅσο καταπληχτικώτερα διαδίδεται ἡ ἐφημερίδα, τὸ ἀπάνου ἀπ' ὄλα ὄργανα τῶν πρόχειρων καὶ τῶν εὐκολων μαθημάτων, καὶ τὸ ἐγκυκλοπαιδικὸ λεξικό, καὶ ὅσο προκόβει καὶ πάει ἐμπρὸς ἀπίστευτὴ ἡ συγκοινωνία τοῦ ἀνθρώπου σὲ κάθε τι. Καὶ σὰν ἀναγκαῖο παρακολούθημα καὶ σὰν κορώνα τῆς δόξας ποῦ στολλίζει τὸ σοφὸ τῆς ἐπιστήμης, ἐρχεται ὕστερ' ἀπὸ τὸ σκόρπισμα τοῦ ἔργου τοῦ πέρ' ἀπὸ τἀναγνωρισμένα σύνορα τοῦ ἐπιστημονικοῦ βραβείου, καὶ κάτι ἄλλο σκορπίζεται δχι πιά τὸ ἔργο του, μὰ μονάχα τὸνομά του στὴ γνώση τοῦ πολλοῦ κόσμου· καὶ φτάνει. Γιατὶ σχεδὸν πάντα λιγοστοὶ εἶν' ἐκεῖνοι ποῦ μιλᾶνε γιὰ κάποιον ἀπὸ τὸ γνῶρισμα τοῦ ἔργου τοῦ κάποιου, καὶ πιδ πολλοὶ ἐκεῖνοι ποῦ μιλᾶνε γιὰ ἕνα πρόσωπο, κι ἄς μὴ γνωρίζουν ἀπὸ κείνο τίποτε ἄλλο παρὰ τὸ φημισμένο τὸνομά του. Ὁ κόσμος ἀπὸ τὰ ἔτοιμα χαιρέται καὶ τὴ δόξα τῶν ἄλλων. Μὰ πάντα, ὅ,τι καὶ ἂν ποῦμε, ἡ ἀλήθεια εἶναι πὼς οἱ ἐπιστήμονες δουλεύουνε γιὰ ὄρισμένη τάξη ἀνθρώπων ὅμοια ἀρματωμένων. Ἐκεῖ ποῦ ὁ καλλιτέχνης, καλὰ καλὰ, δὲ μιλεῖ πρὸς ὄρισμένη τάξη ἀνθρώπων, διαδασμένων, σοφῶν καὶ καλλιτέχνηδων σὰν ἐκεῖνος· εἶναι γυρισμένος πρὸς τοὺς ἀπὸ κάθε κοινωνικὴν ἢ διανοητικὴν τάξη ἀνθρώπων, φτάνει νᾶχουνε μέσα τους μιὰ κάποια εὐαισθησία, μιὰ κάποια καρδιά, μιὰ κάποια φαντασία, μιὰ κάποια κρίση, πιδ πολὺ ἀπὸ τὸ φυσικὸ τους παρὰ ἀπὸ τὴν ἀνατροφή τους, ἀνάλογα πάντα μὲ τὴ δική του τὴ μόρφωση. Ἔτσι — σχετικὰ κάπως — πρέπει νὰ τὴ νοήσουμε τὴ φράση σὲ ὄλους. Δηλαδή ὁ καλλιτέχνης μιλεῖ δχι πρὸς ἀνθρώπους, μὰ πρὸς τὸν ἀνθρώπο, τὸν αἰώνιο, τὸν ἀκέραιο, ποῦ εἶναι, σὰν ἀπὸ κάποια θεὰ χάρη, σὰν ἀπὸ κάποιο ἰδεώδικο προορισμὸ τῆς ἀνθρώπινης φύσης, προσδιορισμένος νὰ τὸν αἰσθάνεται τὸν καλλιτέχνη καὶ νὰ συγκινιέται ἀπὸ κείνον. Τοῦ ἰδεώδικο αὐτοῦ τύπου ἀντίτυπα μπορεῖ νὰ βροῦμε σὲ ὄλες τις κοινωνικὲς καὶ διανοητικὲς τάξεις. Αὐτὸ θὰ πῆ τὸ σὲ ὄλους τοῦ Ταίν. Μὰ καὶ τὴν ἀλήθεια τούτη δὲν τὴ βρίσκουμε καὶ στὴν πράξη, καθὼς ὄλου τοῦ κόσμου τούτου, μὲ ἔλη τὴν ἰδεατὴ θεωρητικὴ τῆς ἐντέλεια. Ἡ ἐπιστημονικὴ γλώσσα, σὰ δὲν ἐκλαϊκευτῆ, δὲν εἶναι βέβαια προσιτὴ παρὰ στοὺς ἐπιστημονικὰ μορφωμένους. Μὰ μήπως καὶ ἡ ποιητικὴ γλώσσα, πρὶν ἐκλαϊκευτῆ ἀπὸ τοῦ κριτικοῦ τὴν ἀνάλυση, μὲ ὅσα κι ἂν λένε οἱ πολλοί, μήπως εἶναι προσιτὴ σὲ ὄλους; Κάθε ἄλλο. Μόνον οἱ διαλεχτοὶ τὴν αἰσθάνονται χωρὶς τὴ βοήθεια τοῦ κριτικοῦ. Ἡ φιλολογία λαϊκεύει τὴ φιλοσοφία ἢ κριτικὴ, τὴ φιλολογία. Μὲ τὴν παρατήρηση πὼς εὐκολώτερα ἐπιβάλλεται, γίνεται τῶν πολλῶν ὁ ἐπιστήμονας, παρὰ ὁ ποιητής.

Ἐξ ἐναντίας δὲν εἶναι σπάνιο τὸ φαινόμενο τῶν καλλιτεχνῶν (καὶ ἀναφέρομαι, σημειώνοντας τοῦτο, στὸν ἀπάνου ἀπ' ὄλους τεχνίτη τοῦ λόγου, στὸν ποιητῆ), ποῦ, ἀντίθετα μὲ τὴ μοῖρα τῶν ἐπιστημῶν, δὲν εἶναι γνωστοί, δὲν τιμοῦνται καὶ δὲ λιθάνιζονται, παρὰ μέσα σὲ ὄρισμένες διανοητικὲς συντροφίαις, πότε πυκνότερες, πότε ἀραιότερες, ἀπὸ ση-

μειωμένες φυλὲς ἀνθρώπων. Εἶναι οἱ ἀνθρώποι τοῦτοι, εἴτε καλλιτέχνες οἱ ἴδιοι, εἴτε, ἄπλοστερα, φιλότεχνοι, εἴτε ἀπὸ τὸ νοῦ τους γινομένοι, εἴτε ἀπὸ τὴν καρδιά τους φυσικὰ διωρισμένοι νὰ καταλάβουν καὶ νὰ τὸν ἀγαπήσουν τὸν ποιητῆ, μπασμένοι μέσα στὸ ἔργο του, σὰ μέσα σὲ ναῦ ἀπλησίαστο ἀπὸ τοὺς κάθε λογῆς βέβηλους· τοῦ ναοῦ αὐτοῦ οἱ πύλες ἀνοίγονται καὶ ψέλνονται οἱ μυστηριακὲς λειτουργίαι του γιὰ τοὺς κατηχημένους καὶ γιὰ τοὺς πιστοὺς, ἀπὸ μιὰ μοιραία τάξη πραγμάτων, εἴτε τὸ θέλουν εἴτε δὲν τὸ θέλουν οἱ ἱεροφάντες τοῦ ναοῦ. Καὶ τὸ φαινόμενο τοῦτο, ἀνάλογα μὲ ὅ,τι παρατηρήσαμε γιὰ τοὺς ἐπιστήμονες, εἶναι δχι μόνο σπάνιο, μὰ γίνεται, μέρα μὲ τὴ μέρα, συχνότερο, ἴσα ἴσα ὅσο πιδ τεράστια ξετυλίγονται τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας καὶ περίσσια σκορπίζεται ἡ δημοσιογραφικὴ μάθησι· πράγματα ποῦ ἀναγκάζουν κάποιους ὄρισμένων ἰδιοσυγκρασιῶν ἀνθρώπους νὰ βρίσκουν ἄσυλο σὲ ὄρισμένους κύκλους, νὰ θεμελιώνουν πνευματικὰ μοναστήρια, σὰν ἐκεῖνα ποῦ κάπου ὠνεύονταν, μιλώντας πρὸς μιὰ γυναῖκα, ὁ Νίτσε, νὰποτραβιῶνται ὄνειροπλέχτες μέσα σὲ σκῆτες, καὶ νὰ ζητᾶνε τὸ ἀληθινὸ τὸ φῶς, ξεχωρίζοντας το ἀπὸ τὰ λεγόμενα φῶτα, καὶ βρίσκοντας το μακριὰ ἀπὸ κείνο. Μὲ τὸν καιρὸ παίρνει τὴ θέση ποῦ τοῦ πρέπει ὁ καλλιτέχνης· μὰ καὶ τότε ἡ θέση του δὲν εἶναι. καλὰ καλὰ, τελειωτικὴ, καθὼς δὲν εἶναι καὶ τῆς ἱστορίας ἢ κρίσης, ὅσο κι ἂ φαντάζει, σιδεροθεμελιωμένη, καὶ γι' αὐτὲς ἀκόμα τίς γιγάντιες κορφές. Μὰ, κοίτα κει! καὶ ἡ Ἐπιστήμη, ποῦ σπρωγμένη ἀπὸ τὴ δύναμη τῶν πραγμάτων, γίνεται λαϊκὴ, καὶ, σὰ νὰ ποῦμε, μιλεῖ πρὸς ὄλους, καὶ ἡ Τέχνη, ποῦ σπρωγμένη ἀπὸ τὴ δύναμη τῶν πραγμάτων, δείχνει ἔτσι ἀριστοκρατικὴ, ἀγάλια ἀγάλια καὶ μὲ τὸ περπάτημα τοῦ καιροῦ, ὕστερ' ἀπὸ τῆς πρώτης τὸ ἀπλωμα κ' ὕστερα ἀπὸ τὸ μάκρμα τῆς δεύτερης, διωρισμένες εἶναι νὰ κινηθοῦνε καὶ νὰ φαντάζουνε σὲ σύνορα πλατιά καὶ νὰ συγκινήσουνε λογῆς ἀνθρώπους. Καὶ μποροῦσε κανεὶς νὰ πῆ πὼς δχι τόσο μὲ τὰ ἔργα τῶν τρανῶν τους ἀντιπροσώπων, ὅσο μὲ τὰ ὄνομά τους. Ἡ δόξα δὲν εἶναι πράμα, εἶναι ὄνομα. Ὁ ποιητῆς μᾶς λέει: «Πρέπει νὰ θέλουμε νὰ δοκιμαστοῦμε, κι δχι νὰ δοξαστοῦμε!» Κ' εὐγλωττα στὸ μελετητικὸ ποιημά του ὁ Ψυχάρης (1) ἀραδιάζει τὰ φέματα, ποῦ γνωρίζονται μὲ τὸνομα τὸ κοινὸ τῆς δόξας. Ἡ δόξα δὲν εἶναι πράμα, εἶναι ὄνομα. Ὁμηρος—Ἀριστοτέλης—Ντάντες—Μιχαὴλ Ἄγγελος—Ἀριστοτέλης—Μπετχόβεν—Παστέρ—Ὀδύγκω—Σπινόζας—Γκαίτε, καὶ λοιποί. Οἱ πιδ πολλοὶ ποῦ ξεσκεπάζοντ' εὐλαθητικὰ μπροστὰ τους, ξεσκεπάζονται σὰ μπροστὰ σὲ θεοῦς. Δὲν εἶδαν τίποτε ἀπὸ κείνους· τίποτε παρὰ μιὰ χλωμὴ εἰκόνα τους· ἕνα ἴσκιον· τοὺς φτάνει τὸνομα. Τοὺς πιστεύουνε, μὰ δὲν τοὺς γνωρίζουν. Ὅχι. Μὲ ἔλη τὴν εἰδικότητα τῆς Ἐπιστήμης, μὲ ἔλη τὴ γενικότητα τῆς Τέχνης, κι ἀπὸ μίαν ἄλλη ὄψη, μὲ ἔλη τὴν κοινωνικότητα τῆς Ἐπιστήμης (ἡ Ἐπιστήμη εἶναι ἐμεῖς, εἶπεν ἕνας), μὲ ἔλη τὴν ἀτομικότητα τῆς Τέχνης (ἡ Τέχνη εἶναι ἐγώ, εἶπεν

(1) «Athena.» La gloire.

ὁ ἴδιος); καλλιτέχνες κ' ἐπιστήμονες, σοφοὶ καὶ ποιη-
τὲς, δουλεύουν ὁ καθένας τους γιὰ ἕναν κόσμον. Ξεχω-
ριστό, τὸν κόσμον τὸ δικό τους, τὴν Πολιτεία πού
γεννηθῆκανε. Δὲν ὑπάρχει κόσμος, ὑπάρχουνε κό-
σμοι καὶ κοσμάκηδες, ἀδιάκοπη κίνηση, ἀλλαγὴ,
ξάπλωμα, στένεμα, ξετύλιμα, πισωδρόμισμα. Καὶ
λοιπὸν ὑπάρχουνε ποιητὲς πού σὰν τελειωτικὸ τὸ με-
γαλεῖο τους ἀπλώθηκε σὲ κόσμον ὅλο· μὰ τὸ ἀπλω-
μα τοῦτο ἕνα κακὸ τὸ ἀντισηκάνει· γνωρίζονται ὀ-
νομαστικά, ὄχι πραγματικά. Ἀντίθετα: εἶναι ποιη-
τὲς πού ἢ γιατί δὲ φτάσανε στὴν κορφή τοῦ «μεγά-
λου ἱεροῦ Παρνασσού», καθὼς θάλεγε ὁ Μορεάς, εἴ-
τε γιατί δὲν ἦρθε ἀκόμα ἡ ὥρα τους, δὲν εἶναι γνω-
ρισμένοι ἀπὸ κόσμον ὅλο, παρὰ μόνο ἀπὸ κάποιους
κύκλους, ὄχι καὶ πολὺ πλατιούς· μὰ ἡ φήμη τους
θεολογικὴ δὲν εἶναι· εἶναι θετικὴ.

Μέσα στοὺς δευτέρους τούτους δὲν ἔχω ναμιὰ
δυσκολία νὰ τοποθετήσω τὸ ταπεινὸ μου ὑποκείμενο.
Ὁ κόσμος μου ὑπάρχει, ὅσο στενὸς καὶ ἂν εἶναι. Κι
ὅσο κι ἂν δὲν εἶμαι, βέβαια, μέγας, ἡ σημασία
μου στέκεται σὲ τοῦτο: Δὲν εἶναι ὄνομα, εἶναι πρά-
ξη. Δὲν τὴ διαλαλεῖ ὁ τύπος μας, τὴ συγοδείχνει ἢ
ποιήσῃ μας. Εἶτε μὲ ἀναγνωρίζουν, εἶτε δὲ μὲ γνω-
ρίζουν, εἶτε μὲ ἀπαρνιένται, εἶτε μὲ τιμᾶν, εἶτε μὲ
βρίζουν, εἶτε μὲ θυμιατίζουν, εἶτε μ' ἐπικρίνουν, ἀ-
διάφορο. Κάποια σημάδια δικὰ μου θὰ ξεμυτίζουνε
στὶς δοκιμὲς καὶ στὰ ἔργα πού μᾶς δώσανε συνομι-
ληκοί μου καὶ νεώτεροί μου καὶ πρεσβύτεροί μου
τῆς ποιητικῆς Τέχνης πιστοί, σὰν ἀπὸ φιλιὰ σημα-
δέματα πού προδίδουν κάποια πρόσωπα, ὅσο κι ἂν
ὀρέγονταν νὰ φανοῦνε παρθενικά. Καὶ θὰ μπορούσα
ἐδῶ νὰ ραδιάσω μὲ τὰ ὀνόματά τους, ἀράδα ἀράδα,
περίσιους ἀπὸ τοὺς ποιητὲς μας γῦρο μας πού στέ-
κονται στὴν πρώτη γραμμὴ κι ἄλλους ὄχι λίγους πού
κάποτε, ἢ ἀπο χρέος ἢ ἀπὸ ἀγάπη, ἢ ἀπὸ σε-
δασμό, ἢ γιατί τοὺς δέθηκε εὐκαιρία, κάμανε γιὰ
μὲνα μὴν ὁμολογία πίστης, ἢ τιμῆς, ἢ σὲ λόγια
τους πού τυπωθῆκαν, ἢ σ' ἀφιερώματά τους ἢ σὲ
γράμματά τους πρὸς ἐμένα, ὅσο κι ἂν τώρα μερικοὶ
ἀπὸ αὐτοὺς — ξέρω κ' ἐγώ! — μπορεῖ νὰλλάξουν ἢ
νὰ κάνουν πὼς ἄλλαξαν γνώμη. Ὅλοι τους μοῦ κά-
μαν τὴν τιμὴ νὰ περάσουν ἀπὸ τὰ ραγαστήρι μου.
Καὶ τὸ ἔργο μου, γιὰ τοῦτο, καὶ ὅποιο, εἶτε ἀκέραιο,
εἶτε μισό, εἶτε ἀρχὴ κάποιας καλλιτέρεψης πού στέ-
κεται ἀκόμα πίσω, εἶτε τὸ καταστάλασμα κάποιου
τρόπου πού ἔκαμε τὸ γῦρο του, εἶτε σταθμός, εἶτε λι-
μάνι, θὰ λογαριαστῆ στὴν ἱστορία τῆς γραμματολο-
γίας μας κάποτε, γλήγορ' ἀργά, στὴν καλοσυνειδη-
τῆ πάντα ἱστορία· δὲν εἶναι προωρισμένο, ἔτσι ἀδι-
κα νὰ πάη. Φαίνεται ἢ ἐνέργειά του καὶ ἡ παρου-
σία του, ὄχι στὰ στόματα τῶν νεοελλήνων· φαίνεται
στὰ μάτια τῆς νεοελληνικῆς Μούσας.

(Ἀκολουθεῖ)

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΑΚΡΟΘΑΛΑΣΙΤΗ: ΒΡΑΔΙΝΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

«— Ἡ μεγαλύτερη ἐντύπωση πού σάφινει τὸ
βιβλίό αὐτό, εἶναι ὁ θαυμασμός· γιὰ τὸν πλοῦτο καὶ

τὴν ποιικιλία!! τῶν εἰκόνων του. Τὸ καρὰδι σέρ-
νει τὴ βάρκα, ἢ βάρκα τὸ καρὰδι, τὸ καρὰδι δεμένο
στὴ σκάλα, τὸ καρὰδι ἀρμενίζει, — καὶ λείπει ἢ
εἰκόνα τοῦ πλοσίματος τοῦ καρὰδιου γιὰ νὰ γίνῃ
τέλειο τὸ tableau.

«Ἐπειτα, ἀπὸ τὴν ἀρχὴ ὡς τὸ τέλος, μέσα σὲ
κάθε ποίημα καὶ σὲ κάθε γραμμὴ, ἀναγνωρίζεις
πάντα τὸν ἴδιο τὸ συγγραφέα. Ἐξηγοῦμαι: Κάθε
δυὸ ποιήματα καὶ ἀπαντᾶς τοὺς ἴδιους στίχους, μόνο
βαλμένους ἀπ' τὴν ἀνάποδη, τὸ ἴδιο ποίημα μὲνα
δυὸ καινούργιες λέξεις.

«Κῦστερα, τὸ τρίτο καὶ κυριώτερο προτέρημα τοῦ
βιβλίου εἶναι, πού θάβρῃς μέσα του στίχους πού θὰ τοὺς
ὑπόγραφαν πολλοὶ ἀπὸ τοὺς καλύτερους σύγχρονους
ποιητὲς μας, ἢ καλύτερα πού τοὺς ὑπόγραφαν πολὺ
πρὶν αὐτοί, καὶ τοὺς ξαναὑπογράφει τώρα ὁ ποιη-
τῆς, ὀνομάζοντάς τους «λύπες». Εἶναι ἀκριβῶς ἐδῶ
ἢ ἐπιτυχία τοῦ συγγραφέα, πού θέλησε, σὲ λίγες
πινελιές· νὰ μᾶς δώσῃ μιὰ σύντομη ἀνακεφαλαίωση
τῆς σύγχρονης ἑλληνικῆς ποίησης».

Μ' αὐτὲς τίς σημειώσεις, πού ἢ κάποια κακεν-
τρέχειά τους δικαιολογεῖται ἀπὸ τὴν ἀγανάχτησή
μου γιὰ τὴ διάψευση τῆς λαχτάρας μὲ τὴν ὁποία
πῆρα νὰ διαβάσω τὸ καινούργιο βιβλίό, καὶ τὴν ἀ-
φέλεια τοῦ συγγραφέα του πού θέλησε νὰ μᾶς φουρ-
νίρῃ ἀναμασημένους στίχους γιὰ δημιουργικὴ ἔρ-
γασία, γέμισα τὴν τελευταία λευκὴ σελίδα τοῦ βι-
βλίου πού μοῦστειλε μόλις ἐβγήκε, ἕνας φίλος, μὲ
τὴν παράκληση νὰν τοῦ γράψω τίς ἐντυπώσεις μου.

Καὶ δὲ θάστελνα ποτὲ τίς σημειώσεις αὐτὲς στὸ
«Νουμᾶ», γιατί πραγματικῶς θάταν ἀσυχώρητο νὰ-
πασχολήσῃ κανεὶς ἔστω καὶ λίγες γραμμὲς ἐνὸς φι-
λολογικοῦ περιοδικοῦ γιὰ βιβλία πού ἐπὶ τέλος
δὲν μποροῦν πιά νὰχουν σχέση μὲ τὴ φιλολογία,
ἂν δὲ νόμιζα πάλι πὼς θάξίζε νὰ θυσιάσῃ κανεὶς
καὶ στήλες ὀλόκληρες, ἂν εἶχε καὶ τὴν παραμικρὴ
ἐλπίδα, πὼς μαυτὲς θὰ μπορούσε νὰ δώσῃ στοὺς
νέους πού γράφουν ἢ πού θὰ γράψουν, νὰ καταλά-
βουν πὼς τέτια ἔργα δὲν πρέπει νὰ βλέπουνε τὸ
φῶς. Καὶ τὸ κάμνω ἀκόμη, γιατί πρόκειται γιὰ βι-
βλίό πού βγαίνει μὲ ἀξιώσεις καὶ μάλιστα ἀπὸ ἕναν
ἀπὸ κείνους, πού ἔζησαν μὴν ἀπὸ τίς καλύτερες
ἐποχὲς τῶν νεοελληνικῶν γραμμάτων — γιατί τέτια
τὴ νομίζω τὴν ἐποχὴ ἐκεῖνη — τὴν ἐποχὴ τοῦ
Καμπύση, τοῦ «Διόνουσου», τοῦ «Περιοδικοῦ μας», τῆς
«Τέχνης», καὶ πού, κατὰ τὴ γνώμη μου, ἂν εἶχαν
μέσα τους πραγματικῶς κάτι, ἢ ἔπρεπε νὰχουν
γράψῃ, ἢ νὰχουν τραβηχτῆ πιά ὀλότελα ἀπὸ κάθε
ἐνεργὸ ρόλο· στὰ γράμματα γιὰ νὰφῆσουν στοὺς
νέους ὅ,τι δὲν μπορούσαν αὐτοί.

Τὸ νὰ βγάξουν τώρα ἔργα, σὰν τὰ «Τραγοῦδια» τοῦ Ἀκροθαλασσίτη, μοῦ φαίνεται πὼς γίνεται ὄχι χωρὶς κάποια ὑποδοχὴ σὲ βάρος τῶν παλιῶν, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἐλπίζουν ψήφο ἀνοχῆς καὶ τῶν νέων, στοὺς ὁποίους, εἶναι τόσο ἀφελεῖς, ὥστε νάχουν τὸ θάρρος νὰ τοὺς παρουσιάξουν παρόμοια ἔργα, μὲ φιλολογικὲς ἀξιώσεις. Ἄλλοιῳ δὲν μπορῶ νὰν τὸ φανταστῶ, οὔτε καὶ νὰ τὸ πιστέψω, πὼς γελοῦν οἱ ἴδιοι τὸν ἑαυτὸ τους, πιστεύοντας ἀληθινὰ στὴν ἀξία τοῦ ἔργου τους.

Γιαυτό, ἐκεῖνο ποῦ θάθελα νὰ θυμίσω ἐδῶ στοὺς συγγραφεῖς παρόμοιων φιλολογικῶν ἔργων καὶ ποῦ ἐγὼ τοῦλάχιστο δὲ θὰ μπορέσω νὰ ξεχάσω ποτέ, εἶναι τὰ λόγια τοῦ Βασιλικοῦ ἀπὸ τῆς στήλης τοῦ «Νουμᾶ» γὰ κάπια ἄλλα τότες βιβλία, — «πὼς πρέπει νὰ μάθουν οἱ νέοι, ὅτι δὲν τοὺς ἐπιτρέπεται νὰ δημοσιεύουν παιδικὰ γυμνάσματα», — ἔστω κιόταν εἶναι πῶς πολὺ μεγάλα παιδιὰ.

Πόλη, 16 τοῦ Μάρτη 1919

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΤΣΟΠΟΥΛΟΣ

“ΣΥΝΟΜΙΛΙΕΣ ΜΕ ΤΟΝ ΤΟΛΣΤΟΗ,,

(Τοῦ J. Teneromo, φίλου τοῦ φιλοσόφου)

ΕΙΜΑΣΤΕ ΧΡΙΣΤΙΑΝΟΙ;

«Ἡ μέρα τοῦ Ἰωβιλαίου» — 9 τοῦ Θεριστῆ 1907 — στὴ Γλασνάγια Πολιάννα εἶταν βροχερῆ, σὰν τῆς ἄλλης μέρες. Πρῶτ-πρῶτ ἀκόμα ὁ οὐρανὸς εἶταν γεμάτος σύνεφα καὶ τὸ μεσημέρι ξέσπασε σὲ δυνατὴ βροχή.

Ὁ Λέο Νικολάγεβιτς δὲν μπορούσε νὰ κάνει τὸ συνηθισμένο του περίπατο καὶ καθότανε συλλογισμένος καὶ μελαγχολικὸς στὸ παραθύρι τοῦ γραφείου του.

Τοῦ ἔφερναν τὰ τηλεγραφήματα, ποῦ ἔφταναν ἀπὸ τὴν κάθε γωνιά τῆς Ρωσσίας. Τῆνοιγε, τὰ διάβαζε τρεχάττ καὶ τᾶρριχνε στὴν πάντα.

«Πάλι μεγάλος, ἔλεγε μ' ἕνα πνιμένο γέλιο, μονάχα ὁ Θεὸς ξέρει τί ἔπαθον αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι. Ἡ λέξη τοὺς κάνει νὰ παραμιλοῦν! — «μεγάλε ποιητὴ — στὸ μεγάλο τῶν μεγάλων ἐδῶ μάλιστα ἕνας γράφτει — στὸ μεγάλο τῶν μικρῶν — ἕνας συντάχτης τῆς «Νέας Ρωσσίας» — τὸν ξέρετε;»

Μοῦδωκε τὸ τηλεγράφημα.

Ντράπηκα, γιατί βρέθηκα νὰ μὴν ξέρω αὐτὸ τὸ πρόσωπο, μὰ δὲ δίσταξα νὰ ξομολογηθῶ αὐτὴ μου τὴν ἁμαρτία στὸ Λέο Νικολάγεβιτς.

«Αὐτὰ τὰ Ἰωβιλαία» μοῦ εἶπε, «αὐτὰ τὰ λιθά-
ρια, ποῦ τᾶβγαλε ἀπ' τὴ μέση τὸν ἄνθρωπο χέρι,

γιατὶ ὁ σκοπὸς τοὺς εἶταν σοφιστικὸς, ἀνόητος καὶ δὲν ὠφελοῦσαν σὲ τίποτα, μείνανε κάμποσον καιρὸ μακριὰ ἀπὸ τὴ ζωὴ, μὰ τώρα νά, πάλι, ποῦ ξανα-
φαίνεται στὸν κόσμον αὐτὸς ὁ φοβερὸς παραλογισμὸς.

»Θυμᾶστε τί ἔλεγε ὁ Χριστὸς καὶ οἱ προφῆτες γιὰ τὰ μνημεῖα καὶ τοὺς λιθοβολισμοὺς; Τὸ ἴδιο κι ἀπαράλλαχτο γίνεται καὶ τώρα. Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά ἔχουμε μνημεῖα καὶ λιθοβολισμοὺς κι ἀπὸ τὴν ἄλλη Ἰωβιλαία καὶ καταδίωξεις. Ἐδῶ ἔχετε ἕνα πρόσφα-
το παράδειγμα. Ἐνα γράμμα ἀπὸ τὴν Πετρούπολη μοῦ λέει γιὰ τὴ σύλληψη ἐνὸς ἐκδότη, ποῦ τόλμησε νὰ δημοσιέψῃ ἕνα μου φυλλάδιο «εὐ φρονεῖσεις» ὅτι τὸ θυμᾶστε τὸ βιβλίον μου αὐτό. Σὰς τῶδεξαι ἐδῶ καὶ ἕξι χρόνια. Σύμφωνα μὲ τῆς δικῆς σας τῆς ιδέας δὲν ἔχει τίποτα φοβερὸ καὶ ἐγκληματικὸ. Μ' αὐτὸ προ-
σπάθησα ὅσο πὶδ βαθεῖα μπορούσαν ν' ἀποδείξω στοὺς ἄνθρώπους, πὼς κάθε λογῆς σκοτωμὸς, καὶ μάλιστα ὁ τρομοκρατικὸς, εἶναι καταδικασμένος. Κι ἕμωσ κυ-
νηγοῦν καὶ πιάνουν τοὺς ἄνθρώπους. Σ' αὐτὸ μου τὸ βιβλίον κάνω λόγο καὶ γιὰ τὸν πόλεμο καὶ τὴ θα-
νατικὴ τιμωρία. Αὐτὰ δὲν ἐπιτρέπονται σήμερα. Στῆς μέρες μάλιστα, ποῦ κρατᾶ τὸ Σύνταγμα. Σήμερα γράφτω μιὰ ἐκθεση, ποῦ προσπαθῶ ὅσο τὸ δυνατό πὶδ καθαρὰ νὰ ζωγραφίσω τὸ καταπιεστικὸ αἰσθη-
μα τῆς φρίκης καὶ τῆς κουταμάρας, ποῦ πιάνει κει-
νοὺς τοὺς ἄνθρώπους, ποῦ θέλουν νὰ βάλουν χέρι στὸ Λόγο. Ὁ Λόγος;! Καὶ ποῖο πρᾶμα μπορεῖ νὰ γίνεῖ, ὄχι μόνο πὶδ ἱερὸ καὶ πὶδ πολῦτιμο, μὰ καὶ πὶδ ἀναγκαῖο ἀπ' αὐτὸ τὸ φῶς γιὰ τοὺς ἄνθρώπους! Στὴν ἀρχὴ εἶταν — ὁ Θεὸς, εἶταν — ὁ Λόγος· εἶ-
ταν κεινο μὲ τὸ ὁποῖο ὁ ἄνθρωπος ἀνασαίνει καὶ ζῆ. Ἀπάνου λοιπὸν σὲ ποιὸν σηκώνουν τὰ χέρια τους, ὅταν θέλουν νὰ βάλουν χέρι στὸ Λόγο;

»Ἐφέρετε, μοῦρχεται καμιά φορὰ στὸ νοῦ, πὼς ἂν ἐμεῖς δὲν εἶχαμε αὐτὴ τὴ διδασκαλία, ποῦ μὲ τοὺς μάρτυρες καὶ τὰ πάθια μᾶς ἤρτε στὸν κόσμον· πὼς, ἂν αὐτὴ δὲ γινότανε παντοῦ γνωστὴ καὶ δὲν ἔφτανε σ' ἕνα τέτοιο ἀσύλληφτο ὕψος, ποῦ τὸ κάθε τις ἀν-
τίθετο σ' αὐτὴ νὰ τὸ ἀπαγορεύουν οἱ ἄνθρωποι, ἂν αὐτὴ δὲν ἔμπαινε σὰν κυριώτατος δρος τῆς Ζωῆς, ἂ δὲ γινότανε γνωστὴ στὸν κόσμον καὶ μὲ τὸν πὶδ ἐπί-
σημο τρόπο σὲ θρησκευτικὴ διδασκαλία, ποῦ κρατᾶ τὴν πρώτη θέση, τότες δὲ θᾶχαμε δλ' αὐτὰ, τότες θάμαστε ἀληθινὰ πὶδ ἄπλοὶ καὶ πὶδ εὐτυχημένοι.

»Δὲ θὰ ξέραμε καμιά καλύτερη ζωὴ. Δὲ θάκού-
γαμε τί ἀπαίτησες ἔχει μιὰ ἐψηλὴ ἠθικὴ, δὲ θᾶχα-
με τὴν παντοδύναμη ἀλήθεια, ποῦ ἀποκαλύφτηκε στοὺς ἄνθρώπους καὶ σφραγίστηκε μὲ τὸ θάνατο τοῦ ἴδιου τοῦ Δασκάλου καὶ πολλῶν μαθητῶν του — καὶ ἡ ζωὴ μας δὲ θᾶταν γεμάτη ἀπ' αὐτῆς τῆς φοβερῆς, τῆς κλονισμένης ἀπόφασης, σὰν ποῦναι τώρα.

»Θζμαστε ειδωλολάτρες και - τίποτα παραπάνω. Θα ξέρουμε μονάχα ένα πράμα και δε θα τυραννιούμαστε και δε θα μαρτυρούσαμε με τὰ ανέκφραστα βάσανα τῆς συντριμμένης τῆς συνείδησής μας, πού ἀδιάκοπα μᾶς κοπανίζει τὴν ψευτιά και τὴ ματαιότητά τῆς ζωῆς. Πάνου-πάνου εἶναι τὸ βερνίκι: και ἡ λάμψη τῆς ἀψηλῆς διδασκαλίας και τῆς ἀγιώτατης πίστης, μὰ μέσα ἡ ἀηδία και ἡ ἀποσύνθεση τῆς ειδωλολατρίας. Μιά σαπίλα τῆς ψυχῆς. Δὲ θὰ βλέπαμε τίποτε ἀπ' ὄλ' αὐτὰ και ἡ ζωὴ μας θάταν πολύτιμη, σὰν πούτυχε στοὺς αὐτάρεσκους, τοὺς ξουρισμένους και τοὺς καλοθρεμμένους Ρωμαίους, πού γνώριζαν μονάχα τίς εὐχαρίστησες τῆς ζωῆς, πού μονάχα αὐτὲς προσκυνούσαν και περήφανοι λέγαν γιὰ τὸν ἑαυτὸ τους: «Δὲν πιστεύουμε σὲ φαντασίες!»

»Τὴ ζωὴ μας τὴν ἔχουμε κανονίσει μὲ τέτιο τρόπο, πού νὰ φαίνεται, πὼς σ' ὄλα τὰ πράματα τὴν πρώτη θέση κρατᾶ τὸ Λογικό. Οἱ ἄνθρωποι σκύφτουν μπροστὰ στὴν «Ἰδέα» και φιλοῦν τὰ σύμβολα και τὰ ἀγάλματά τους· μὲ περηφάνεια κ' ἐπιμονή, πολλές φορές μάλιστα και μὲ κανόνια και τουφέκια, θέλουμε νὰ δεῖξουμε πὼς εἴμαστε χριστιανοὶ και πὼς ἀγαποῦμε Ἐκεῖνον, τὸν πολυέσπλαχνο· μὰ ἡ ἀλήθεια εἶναι, πὼς στὶς οἰκογένειές μας, στὰ σχολειὰ μας, ἀκόμα και στὰ κράτη μας φωλιάζει ἡ σαπίλα τῆς ζοφερῆς ειδωλολατρίας και ἡ βρώμα τῶν σκουριασμένων σκέψεων. Δολοφονία, Καταδίωξη, Φυλακὴ, Θάνατος. Γι' αὐτὸ ἡ ζωὴ μας εἶναι γεμάτη ἀπὸ στεναγμοὺς και πόνους. Ὁ Οὐρανὸς βουίζει ἀπὸ τὸ θρῆνο τῶν ἀνθρώπων, πού τυραννιούνται. Κι αὐτοὶ μὲ στόμα γεμάτο σοῦ λένε, πὼς εἶναι Χριστιανοί. Ἔσεῖς εἶστε, πού δημιουργήσατε αὐτὴ τὴ φαρμακερὴ ειδωλολατρεία, ἔσεῖς εἶστε, πού και τὰ πῖθ ἀγία τοῦ Χριστιανισμοῦ τὰ πνίγετε και τὰ ποδοπατᾶτε. Κ' ἔτσι γίνεστε αἴτιοι μᾶς τέτιας τραγωδίας τῆς ζωῆς μας».

ΔΗΜΟΣ ΒΕΡΕΝΙΚΗΣ

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Σπύρο Θερακιώτη. Ὁ κ. Γ. Π. εὐχαριστᾶ πολὺ γιὰ τὸ καλὸ σου γράμμα. — κ. κ. Σ. Θεολ. Μασσαλία, Κ. Ἄντ. και Ὁ. Νομ. Καλκούττα, Φιλ. Σιασκ. Πόλη. Ν. Πασ. Μυτιλήνη και Γ. Καλιτσο. Βερολίνο. Λάβαμε τίς συντρεμές τοῦ 1912 κ' εὐχαριστοῦμε. — κ. Κ. Δαν. Βασου. Ἀπὸ τὸ 421 και 425, τὸ γράφημα κι ἄλλοτε, δὲ μᾶς ἀπῆρνε ἀντίτυπο. — κ. κ. Π. Μασκ. Τραπεζοῦντα και Γ. Δουκ. Σάμο. Βιβλία σταλθῆκαν μὲ συστημ. δέματα. Πληροφορίες μας παραλαβή. — κ. κ. Ἐλ. Ναρ. Φέρτ' το καλδταρα στὸ γραφεῖο ὁ ἴδιος τὴν Κεριακὴ τὸ πρωτ. Καθὼς τὸ δηλώσαμε και στὸ παραμῆνο φύλλο, δε κι ἄμπρὸς θὰ δεχόμεστε στὸ γραφεῖο τοὺς φίλους τὴν Κεριακὴ τὸ πρωτ στὶς δέκα.

ΑΦΙΕΡΩΜΑΤΑ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΡΙΝΟΣ

Ἄλλοι τραγουδιστὲς εἶχαν τὴ Μοῦρα
νὰ ζήσουνε σ' ἕνα χροσὸν αἰῶνα·
σκοπὸς τῆς ζωῆς τους ἡ Ἀπολλώνια λύρα,
θρησκεία τους οἱ κόρες τοῦ Ἑλικώνα.

Ἄπ' τὸ Ἔθνος τους στερχτοί, στὸ πέρασμά τους
ξεφύτρωναν οἱ λάτρες σὰ λουλουδία.
Τέτιο στεφάνι βάζαν στὰ μαλλιά τους,
τέτια λαλοῦσαν Ὀμορφιάς τραγούδια.

Ἄλλοι ἂν ἐξοῦσαν παραμερισμένοι
σ' ἕνα Βαίμαρ, σὲ μιὰν ἐρημία,
πρίγγηπες και Μαικῆνες δοξασμένοι
τοὺς χάριζαν θερμὴ μιὰ προστασία.

Κ' ἐγὼ δοτρεμένος ἀπὸ τὸ λαὸ μου,
μὲ μιὰ ζωὴ πούναι σὰν ἕνας θρῆνος,
ἔναν προστάτη ὠστόσο ἔχω ἀκριβὸ μου,
πού τῶνομά του ἔναι: ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΚΡΙΝΟΣ

1912

ΣΩΤΗΡΗΣ ΣΚΙΠΗΣ

Ο ΣΤΡΑΒΟΣ ΜΟΤΖΙΚΑΝΤΗΣ

(ΚΑΡΛ ΦΡΑΝΖ ΗΕΙΔΙΝΓ)

Πάντα, δταν πέρναγα ἀπὸ τὴ στοά, ἔδλεπα τὸ
στραβὸ, πολλές φορές μάλιστα τὸν ἀκουγα, πού ἔ-
παιζε φουσαρμόνικα.

Ἐκεὶ καθότανε ὀλόκληρη τὴν ἡμέρα ἀπάνου
στὸ σκαμνί, ἀπὸ τὸ πρωτ στὶς 9 πού τὸν ἔφερνε μιὰ
γυναίκα ὡς τὸ βράδι στὶς 6, πού ἐρχότανε ἡ ἴδια
και τὸν ἔπαιρνε πάλι σπῖτι του.

Σπάνια συνέβαινε οἱ διαβάτες νὰ τοῦ ριζοῦνε μιὰ
μπακίρα, ἀκόμα σπανιώτερα ὅμως κατρακύλαγε ἕνα
νικελ στὸ ἀπλωμένο του καπέλλο, πού μιὰ φορὰ ἴσως
νὰ εἶχε μαῦρο χροῦμα.

Σήμερα εἶτανε τὸ καπέλλο παλιωμένο και ξα-
σπρισμένο σὰν τὸν κάτοχό του. Αὐτὸς εἶτανε ἕνας
ψηλὸς ἄντρας μὲ ἄσπρα γένεια, μιὰ σωστὴ μορφή
πολεμιστῆ ἀπὸ τὸ 1866 ἢ 1878. Μιὰ πινακίδα μὲ
τὴν ἐπιγραφή: «Παρακαλῶ, ἕνας στραβὸς νοσοκό-
μος» σ' ἔκανε νὰ νομίζεις πὼς αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος
θάπαθε στὸν πόλεμο, και τὴν ἴδια ἰδέα εἶχα σχη-

ματίσει και γώ για την τύχη αὐτουνοῦ τοῦ γέρου.

Ἐνα βράδι πέραγα πάλι ἀπὸ μπροστά του. Ἐλαφρὰ και γλήγορα ἐπαίξε τὸ σκοπὸ τοῦ τραγουδιοῦ τῆς ἐποχῆς:

«Ἐλα, πουλάκι μου, ἔλα στὸ πάρκο.....»

Τοῦ ἔρριξα κ' ἐγὼ τὴν πεντάρα μου και προχώρησα. Αὐτοκίνητα, ἰδιωτικὰ ἀμάξια και μόνιππα, περνάγανε ἐδῶ και κεῖ, και στὴ βιασύνη τῆς μεγαλούπολης ὅπου ὁ ἕνας σκούνταγε κ' ἐσπρωχνε τὸν ἄλλον, ἀκούονταν οἱ σκοποὶ τοῦ γέρου, ποῦ κανεῖς, ὅπως και τὸν ἴδιο, δὲν τοὺς πρόσεχε.

Ἐγὼ σὰ νᾶθελα νὰ μάθω τὴν τύχη τοῦ στραβοῦ. Κάτι ὅμως μέσα μου μ' ἐμπόδιζε νὰν τὸν ρωτήσω γιὰ τὰ περασμένα του. Πιθανὸ νᾶκούγα τὴ στερεότυπη παλιὰ ἱστορία γιὰ τὴν ὅποια τόσες φορές μαθαίναμε λίγα λόγια ἀπὸ τὶς ἐφημερίδες. Ἐπειτα πάλι σκέφτηκα, ποῖο δικαίωμα εἶχα νὰ ρωτήσω τὸ στραβὸ γι' αὐτὰ; και ἄλλες τέτοιες ἀμφιβολίες μου βασανίζανε τὸ κεφάλι. Ἐπιτέλους τὶς προἄλλες τὸν ῥώτησα και ὁ γέρος μου εἶπε:

— «Καλὲ κύριε, δὲν ἔτρωγα πάντα αὐτὸ τὸ βαρὺ ψωμί ποῦ μοῦ χαρίζει ἡ συμπόνια τοῦ κόσμου. Στὰ νιάτα μου δὲ φαντάστηκα ποτέ, πῶς στὰ γερατειὰ μου θάδειχνα στὸν κόσμο μὲ τὸ παλιό μου τὰ πάθη μου, τὶς φροντίδες μου και τὴν ταλαιπωρημένη μου ζωὴ».

Βήματα ἀκουστήκανε, ὁ γέρος ἔκοψε τὴν κουβέντα και ἄρχισε τὸ τραγούδι του, ἴσως γιὰ ἑκατοστὴ φορά τὴν ἴδια ἡμέρα· τὸ τραγούδι γιὰ τὸ ψωμί. Οἱ διαδάτες μᾶς κοιτάζανε μὲ περιέργεια και δῶσανε. Δῶσανε, ἔ, τι θέλανε, ὅ, τι μπορούσανε. Μὰ ὅση ὥρα στεκόμουνα κοντὰ στὸ στραβό, δὲν τοῦ ρίζανε παρὰ κουμπιά. Ἐπάρχουνε, βλέπετε, και τέτοιου εὐεργέτες.....

«Ἐλα, πουλάκι μου, ἔλα στὸ πάρκο.....»

Ἐἴμουνα νοσοκόμος στὸ τμήμα τοῦ καθηγητῆ στὸ I. νοσοκομεῖο τοῦ II. και ἐπειδὴ εἴμουνα πολὺ ἐπιτήδειος, μὲ μεταχειριζόντουσαν σὲ ὅλες τὶς δύσκολες δουλειές. Ἐγὼ τὰ κατάφερα ὅλα καλὰ και πολλές φορές ἔδινα στοὺς νέους γιατροὺς διάφορες ἐξηγήσεις γι' αὐτὰ ἢ γιὰ κείνα τὰ ἐργαλεῖα, και τοὺς ἔδειχνα πῶς ἔπρεπε νὰ τὰ μεταχειρίζονται. Μὲ τὴ γυναίκα μου ζεῖσα πολὺ εὐτυχισμένα και τὸ κορίτσι ποῦ γεννήθηκε εἶτανε ἡ μόνη μας χαρὰ. Μία μέρα ὅμως, σὰ νὰ ζήλεψε ὁ διάβολος τὴν εὐτυχία μας, μούρθε ἡ συφορά. Εἶχα ἕνα φάρμακο νὰ ἐτοιμάσω και ἀπάνου στὴ δουλειὰ σπάσανε δυὸ θήκες,

και τὸ καυστικὸ τοὺς περιεχόμενου χύθηκε γύρω και μέσα στὰ μάτια μου. Πρὶ νὰ συνέλθω, εἶχε γίνει ἡ φοβερὴ καταστροφὴ κ' ὕστερα ἀπὸ μιὰ μάταιη θεραπεία κατάντησα ὁ σακάτης ποῦ βλέπετε σήμερα. Ἐπειτα πέθανε ἡ γυναίκα μου ἀπὸ βαρεῖα ἀρρώστια ποῦ τῆς ἦρθε ἀπὸ τὴ συγκίνηση γιὰ τὸ πάθημά μου. Δὲν μπόρεσα οὔτε στὴν κηδεῖα τῆς γυναίκας μου νὰ πάω». Ἐπαψε κατακουρασμένος... Τὰ χέρια του πέσανε στὴ φουσαρμόνικα, τὰ κλεισμένα μάτια κουνηθήκανε κ' ἔγειρε τὸ κεφάλι του σὰ νᾶθελε νὰ κοιμηθῆ.

— «Και ἡ κόρη σας», ρώτησα, «δὲ φροντίζει γιὰ σᾶς;»

— «Ναί» εἶπε ὁ γέρος και χαμήλωσε τὸ κεφάλι, «ἡ Ρέζη εἶναι παράλυτη και κατάκοιτη. Ἐγὼ φροντίζω και γιὰ τοὺς δυὸ μας. Πληρώνω τὸ νοίκι μας στὴν κυρὰ Κέινεχ και τῆς δίνω και τρεῖς φιορίνια παραπάνου τὸ μήνα γιὰ νὰ μὲ φέρνῃ ἐδῶ και νὰ μὲ παίρνῃ τὸ βράδι πίσω....»

Ἐὁ κόσμος περνάει· ὁ γέρος παίζει τὸ τραγούδι γιὰ τὸ ψωμί και γιὰ τὴ γδύμνια. Γιὰ ὅλα αὐτὰ δὲ τοὺς νοιάζει καθόλου τοὺς διαδάτες. Πεντάρες μαζεύει στὸ καπέλλο, κάποτε και κανένα νίκελ, ἀλλὰ κάθε μέρα μερικὰ κουμπιά ἀπὸ τὴν εὐεργετικὴ ἀνθρωπότητα. Ἄλλοι πηγαίνουν, ἄλλοι ἐρχονται, και ὁ γέρος παίζει, παίζει: «Ἐλα πουλάκι μου, ἔλα στὸ πάρκο...» Ἐνας ἀριστοκράτης περνάει, βλέπει: τὸ στραβὸ μὲ καταφρόνια και μουρμουρίζει: «Γεροδλάκα!»

ΕΥΓΕΝΙΑ ΣΤΑ-ΙΝΜΕΤΖ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΙΔΑ — «Ὅσοι ζωντανοὶ» δρ. 2 (γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ φρ. 2,25).

Γ. Ν. ΑΒΑΖΟΥ (Judas Errant) «Ἀγκάθεια και τριβόλοι» δρ. 1 (γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ, φρ. 125).

OSCAR WILDE — «DE PROFUNDIS» μετάφρ. Ἀλεξ. Μαρπουτζόγλου δρ. 2 (γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ φρ. 2,25).

VERNON LEE — «Ἡ Ἀριάδνη στὴ Μάντουα», δρᾶμα σὲ πέντε πράξεις (μετάφραση Στέφ. Πάργα) δρ. 1 (γιὰ τὸ ἐξωτερ. φρ. 1,25).

ΑΓΡΑΣ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ «Ἡ μουσικὴ διὰ τῶν αἰώνων» λεφ. 50.

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΒΓΗΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΣΑΒΑΤΟ

Ίδιοκτήτης: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ, αρ. 4, ΑΘΗΝΑ

Συντρομή χρονιάτικη: Γιά τήν Ἑλλάδα καί τήν Κρήτη δρ. 10. Γιά τὸ ἔξωτερικὸ φρ. χρ. 12,50.—Γιά τίς ἐπαρχίαις δεχόμεστε καὶ τρίμηνας συντρομῆς (: δρ τὴν τρίμηνιά).—Κανένας δὲ γράφεται συντρομητὴς ἂν δὲν προπλερώσει τὴν συντρομὴ του.

20 λεπτά τὸ φύλλο. — Τὰ περσομένα φύλλα πουλιούνται στὸ γραφεῖο μας διπλὴ τιμῆ.

Βρίσκεται στὴν Ἀθήνα σ' ὅλα τὰ κιάσκια, καὶ στὶς ἐπαρχίαις σ' ὅλα τὰ πραχτορεῖα τῶν Ἐφημερίδων.

ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΣΥΛΛΟΓΟΙ

ΑΦΙΕΡΩΝΕΤΑΙ ΤΟΥ Κ. ΕΛ. ΒΕΝΙΖΕΛΟΥ

«Αναγνωρίζων τὴν ἀνάγκην τῆς διαποδαγωγίσεως τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τῆς χειραφετήσεως αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ προσωπικοῦ κομματισμοῦ θὰ ἐργασθῶ μετ' ἐκείνων πρὸς τοὺς ὁποίους ἡ ἐξέλιξις τῶν ἐργασιῶν τῆς Βουλῆς ἤθελεν ἀποδείξει, ὅτι συμπέπτουσι αἱ ἰδέαι μου, διὰ τὴν ὀργάνωσιν πολιτικοῦ συλλόγου διακλαδουμένου καθ' ὅλον τὸ Κράτος καὶ μέλλοντος ν' ἀποτελέσῃ τὴν ὀργάνωσιν τοῦ νέου πολιτικοῦ κόμματος τῆς ἀνορθώσεως, τοῦ ὁποίου τὴν συγκρότησιν ἀνυπομόνως ἀναιμῆνει ὁ λαός. Μετὰ τῶν ὁμοφρόνων τούτων θὰ ἀσχοληθῶ ἐν καιρῷ εἰς τὴν διατάξωσιν τοῦ κυβερνητικοῦ προγράμματος τοῦ νέου κινήτου κόμματος, τὸ ὅποιον πρόγραμμα μετὰ τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν τὰς ὁποίας ἐξήγγειλα ἤμιν. θέλει ἀποτελέσει τὸν δεσμόν, ὁ ὁποῖος διὰ συνέχῃ τὰ μέλη τοῦ νέου κινήτου κόμματος».

Εἶμιονα τὴν ἐποχὴ ἐκείνη στὸ Βερολίνο καὶ ἀκόμα θυμᾶμαι τί ἐντύπωση καὶ τί ἐνθουσιασμὸ γέννησε σὲ μένα καὶ σ' ἓνα φίλο μου, ποῦ μαζὺ διαβάζαμε μεσημεριάτικα μέσα στὴν Unter den Linden στὶς «Ἀθηναί» τῆς 6 τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1910 τὸ λόγο

ποῦ ἔβγαλε ὁ κ. Βενιζέλος τὴν παραμονὴ ἀπ' τὸ μπαϊκόνι τοῦ «Μεγάλου Ξενοδοχείου», τὸ μέρος αὐτὸ τοῦ λόγου ποῦ σημείωσα παραπάνου. Οἱ λίγες ἐκείνες γραμμῆς ποῦ γιὰ πρώτη φορά, καθ' ὅσο τοῦλάχιστο ξέραμε, ἀκούγοντανε στὴν Ἑλλάδα ἀξίζαν μονάχα ἓνα Βασίλειο. Ποῦ νὰ περιμένουμε ἐμεῖς, πὼς ἐκεῖνος ποῦ τὸν ξέραμε γιὰ Ἐπαναστάτη, γιὰ ἄνθρωπο τοῦ ντουφεκιοῦ, θάβγαине νὰ δώσει σημασία σὲ ζήτημα ποῦ τόσα χρόνια, τόσοι πολιτικοὶ ἄνθρωποι δὲν τοῦ εἶχανε δώσει καμμιὰ! Ποῦ νὰ φανταστοῦμε πὼς ὅ,τι κατορθώσαμε νὰ βροῦμε με τὴν δυσκολίαν ἐμεῖς ὕστερα ἀπὸ μελέτη τῆς ζωῆς ἐνὸς πολιτισμένου Κράτους, ὕστερα ἀπὸ σύντομη καὶ βαθεῖα παρατήρησι καὶ περιμέναμε τὴν ὥρα νὰ κατέβουμε καὶ νὰ τὸ βροντοφωνήσουμε, θάβγαине τόσο καθαρά καὶ τόσο σοβαρὰ ἀπ' τὸ στόμα ἐκείνου ποῦ σ' αὐτὸν ὅλος ὁ κόσμος τότε ἀτενίζανε σὰ στὸ Σωτῆρα! Καὶ τὸ τελευταῖο αὐτὸ σημεῖο μεγάλωνε τὴν χαρὰ μας. Ὁ Βενιζέλος, λέγαμε, εἶναι σήμερον τὸ ἀντικείμενον τῆς γενικῆς λατρείας· ἔτσι θὰ κατορθώσει νὰ συγκεντρώσει γύρω του τοὺς προσωπολάτρεις συμπολίτες μας, ποῦ δὲν μπορεῖ νὰ τοὺς κατηχήσει ἄνθρωπος ποῦ νὰ μὴν τοὺς ἔχει ἐπιβληθεῖ ἀπὸ πρὶν ἢ προσωπικότητά του, καὶ νὰ τοὺς ἐμφυσησῇ τίς ἰδέαις του, πρᾶμα ποῦ θὰ τοῦ εἶναι εὐκόλο μὴ καὶ ἡ προσωπολατρεία τοὺς θὰ τοὺς παρουσιάζει γιὰ σοφὰ ὅσα θὰ τοὺς πεί. Θὰ γινόντανε λοιπὸν οἱ πολιτικοὶ σύλλογοι με ἀρχές, με πρόγραμμα, οἱ πολιτικοὶ σύλλογοι ποῦ θὰ συγκεντρώνανε μόνον τοὺς ἀνθρώπους ποῦ θὰ εἶχαν κοινὰς ἀρχές καὶ σ' ἓνα μεγάλο μέρος καὶ κοινὰ συμφέροντα. οἱ πολιτικοὶ σύλλογοι ποῦ θὰ ὄριζαν τοὺς βουλευτὰς καὶ τὴν στάσιν τοὺς στὴ Βουλῆ, ποῦ θὰ τοὺς ἀποδοκίμαζαν καὶ θὰ τοὺς ἀνάγκαζαν νὰ παραιτηθοῦν ἂν ἐπρόδωσαν τίς κοινὰς ἀρχές. Δυστυχῶς ὁ κ. Βενιζέλος ἔνα μῆνα ὕστερα ἀπὸ τὸ λόγο τοῦ ἐκείνου ἐγενε Πρωθυπουργός· δυστυχῶς ἀπ' αὐτὴ μόνον τὴν ὄψιν, γιατί *ἔπρεπε* νὰ δεχτεῖ τὴν Πρωθυπουργίαν τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ὅπως εἶταν τὰ πράγματα — δὲ θέλουμε λοιπὸν νὰ τὸν κατηγορήσουμε με τὴ λέξιν ἐκείνη γι' αὐτό· λέγοντας δυστυχῶς, θέλω μόνον νὰ δεῖξω τὴ λύπη μου γιατί με τὸ νὰ γίνῃ Πρωθυπουργός ἀναγκάστηκε νὰ ξεχάσει τοὺς πολιτικοὺς συλλόγους καὶ τὸ σοβαρὸν πολιτικὸν κόμμα καὶ νὰ δημιουργήσῃ καὶ αὐτὸς ἓνα νέο προσωπικὸν κόμμα, κόμμα ποῦ εἶχε μὲν ἀρχές θεωρητικά, ποῦ στὴν πράξιν ὅμως κρεμόντανε ἀπ' τὰ χεῖλια τοῦ Πρωθυπουργοῦ, γιατί τὰ μέλη του δὲ συνδεότανε με κοινὰς ἀρχές μαζὺ του, γιατί ἀπλοῦστατα τὰ περισσότερα δὲν εἶχαν κἀν ἀρχές. Οἱ πολιτικοὶ σύλλογοι ξεχάστηκαν λοιπὸν τότε καὶ ἔπρεπε νὰ ξεχαστοῦν ἂν ἔπρεπε νὰ διατηρηθεῖ στὰ πράγματα ἡ Κυβέρνησις γιατί, δη-

μιουργώντας πολιτικούς σύλλογους κι αρχίζοντας κενά να «*διαπαιδαγωγεί*» τὸ λαό, πρέπει νὰ μὴ τοῦ σεβαστεῖ τις πρόληψές του καὶ γιὰ νὰ τὸ κάνει αὐτὸ πρέπει νὰ μὴ φοβᾶται τὴν κακὴ ἐντύπωση ποὺ θὰ τοῦ κάνουν νέες διδασκαλίες ἀντίθετες μὲ ὅσα ἐκεῖνος τόσον καιρὸ παραδεχότανε. "Ὅσοι πλησίασαν τὸ λαὸ μας, μάλιστα ὅσοι προσπάθησαν νὰ τὸν μορφώσουν εἶναι σὲ θέση νὰ ἐπιμῆσουν καλὰ ὅσα λέω. ἅμα βρεθεῖς σὲ ὀργάνωση ἔτοιμη καὶ δὲ θέλεις νὰ τὴ χαλάσεις ἢ ἅμα ξέρεις πὼς διδάσκοντας καινούργια πράγματα θὰ ψυχράνεις τὸν ἐθνουσιασμὸ τοῦ κόσμου, ἐθνουσιασμὸ ποὺ σοῦ χρειάζεται γιὰ νὰ διατηρηθεῖς στὰ πράγματα καὶ κάνεις τὰ ἀναγκαῖα βήματα, τὰ βήματα ποὺ νὰ σώσουν ἀπ' τοὺς ἀμεσώτερους κίντουνους—τότε δὲν μπορεῖς νὰ μιλήσεις ἐλεύθερα, τότε δὲν μπορεῖς νὰ χτυπήσεις πρόληψες· θ' ἀναγκαστεῖς νὰ τις σεβαστεῖς κ' ἢ δουλειά σου θὰ εἶναι μηδενικὸ ἀπ' τὸ σημεῖο τῆς μόρφωσης, τὸ κυριώτερο. Πόσο διάφορα ὅμως εἶναι τὰ πράγματα ἂν δὲν τὴν ἔχει ἀνάγκη τὴν εὐνοια ἐκείνου, ποὺ θέλεις νὰ μορφώσεις! Τότε πολεμᾷς ἀφοβὰ μὲ τὴ βεβαιότητα πὼς ἐπιμένοντας καὶ ὑπομένοντας θὰ ρίξεις σιγὰ σιγὰ τις συνήθειες ποὺ μᾶς κληρονόμησαν αἰῶνες πνευματικῆς σκλαβιάς, πὼς μὲ συστηματικὴ κι ἀβίαστη ἐργασία θὰ φτιάσεις ἐκεῖ ποὺ θέλεις. Γι' αὐτὸ δὲν ἔπρεπε νὰ δημιουργηθοῦν τότε οἱ πολιτικοὶ σύλλογοι, γι' αὐτὸ δὲν πρέπει νὰ δημιουργηθοῦνε σήμερα ἐπίσημα ἀπ' τὴν Κυβέρνηση.

Ἔτσι μᾶς ἔφερε ἡ σειρά στὸ τί ἔχει καὶ τί πρέπει σήμερα νὰ γίνει. Πὼς ἡ διαπαιδαγώγηση τοῦ λαοῦ ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἄλλο τόσο ἀναγκαῖα ὅσο εἶτανε καὶ τὸ Σεπτέμβρη τοῦ 1910, εἶναι ὀλοφάνερο. "Ἄς μὴ μᾶς γελοῦν τ' ἀποτελέσματα τῶν τριῶν ἐκλογῶν ἀπ' τὸν Αὐγούστο τοῦ 1910 ὡς τὰ σήμερα· ὁ λαὸς μας οὔτε εἶταν οὔτε εἶναι ἀκόμα διαπαιδαγωγημένος. "Ἄν ψήφισε μὲ φανατισμὸ τοὺς βενιζελικούς ὑποψήφιους, δὲν τῶκανε γιὰτι παραδεχότανε τὸ πρόγραμμα τῆς Κυβέρνησης. Θὰ ἴδείτε πὼς μόλις ἀρχίσει νὰ ἐφαρμόζει τὸ νέο πρόγραμμά της ἡ Κυβέρνηση θὰ βρεῖ δυσκολίες κι ἀντιδράσεις σὲ πολλὰ σημεῖα ἀπὸ φίλους της, ἀπὸ πρόσωπα ποὺ ψήφισαν ἴσως μὲ φανατισμὸ τοὺς κυβερνητικούς συνδυασμούς. Καὶ τις τρεῖς αὐτὲς ἐκλογὲς μαυρίστηκαν ὀρισμένα πρόσωπα, ποὺ ὁ κόσμος τὰ εἶχε δοκιμάσει πιά καὶ δὲν τὰ ἤθελε γιὰτι δὲν τοῦ ἱκανοποίησαν τις ἀόριστες σὲ πολλὰ σημεῖα ἀπαιτήσεις καὶ ψήφισε πρόσωπα λιγώτερο γνωστά ἢ ἀγνωστά μὲ μιὰ ἐλπίδα *στὸ ἀγνωστὸ*

τους. Μὲ τὴν ἐπιτυχία λοιπὸν τῶν βενιζελικῶν ὑποψήφιων σ' ὅλο τὸ Κράτος δὲν κατορθώθηκε ἀκόμα τίποτε· δὲν εἶναι διόλου ἀπίθανο νὰ ἐκτελέσει τὸ πρόγραμμά της ἡ Κυβέρνηση κι ὅμως νὰ βρεθεῖ αἴθριο ὁ ἐπιτήδειος ποὺ νὰ ἐκμεταλλεῖται μιὰ ψυχολογικὴ στιγμή τοῦ λαοῦ καὶ νὰ τοῦ ἐπιβληθεῖ ἔστω καὶ μὲ πρόγραμμα ἀντίθετο ἀπὸ κείνο τῆς σημερινῆς Κυβέρνησης. "Ἄλλος τε ὅσα ἔγιναν τὸν περασμένο Γεννάρη μὲ τὸ γλωσσικὸ ζήτημα εἶναι ἀρκετὰ γιὰ νὰ μᾶς πείσουν γιὰ τὴν πραγματικὴ κατάσταση τοῦ λαοῦ μας καὶ νὰ μᾶς δείξουν τὴν ἀληθινὴ σημασία τῶν ἐκλογῶν. Χρειάζεται λοιπὸν σήμερα νὰ δημιουργηθοῦν οἱ πολιτικοὶ σύλλογοι, οἱ σύλλογοι ποὺ νὰ θεμελιώσουν τὸ πρόγραμμα τοῦ φιλελεύθερου κόμματος, οἱ σύλλογοι ποὺ νὰ ἐξασφαλίσουν τὴν τήρησή του μόλις ἀναπτυχτοῦν ὅσο πρέπει γιὰτι ἀλλοίμονο στὸ λαὸ ποὺ κυβερνιέται μὲ πρόγραμμα ἑνὸς μόνο ἀνθρώπου. "Ἄν τυχὸν εἶτανε ἀληθινὸ ἐκεῖνο ποὺ τις τελευταῖες ἡμέρες εἶταν εὐτυχῶς πρόστυχη διάδοσις, δὲ θὰ εἶταν αὐτὸ γιὰ τὸν τόπο μας τίποτε λιγώτερο, τίποτε περισσότερο ἐθνικὴ συμφορὰ, ἐθνικὴ καταστροφὴ; Ποιὸς θὰ εἶταν ὁ ἕνας ἐκεῖνος ποῦ θ' ἀντικατοστοῦσε τὸν "Ἐναν—"Ὀλο ποὺ θὰ χάναμε; "Ἐνας λαὸς ποὺ θέλει νὰ ζήσει χωρὶς φόβο ἀπὸ τυχεῖα περιστατικά, ὅπως ὁ θάνατος ἑνὸς ἀπ' τὰ μέλη του, πρέπει νὰ εἶναι ὁ ἴδιος φορέας τοῦ πολιτισμοῦ του, τῶν ἀρχῶν ποὺ μ' αὐτὲς θέλει νὰ διοικηθεῖ. Γι' αὐτὸ πρέπει ὁ λαὸς νὰ χειραφετηθεῖ, πρέπει ν' ἀφήσει τὴ μοιρολατρεία του, νὰ συνειθίσει στὴν αὐτενέργεια γιὰ νὰ χρειάζεται ὄχι θέληση ἑνὸς ἀνθρώπου ποὺ νὰ δίνει τὴν κατεύθυνση, μὰ τὸν ἐκτελεστή τῆς δικτῆς του θέλησης κ' ἕνας τέτοιος πάντα θὰ βρίσκεται, ὅποτε ποτὲ νὰ μὴ βρίσκεται τὸ Κράτος ὀλόκληρο ἐκτεθειμένο γιὰτι τὸ τυχεῖο πρόσωπο ποὺ ἔγινε ἐκτελεστής τῆς θέλησός του ἔτυχε γιὰ μιὰ στιγμή νὰ λείψει.

"Ἦστερ' ἀπ' αὐτὰ δὲν πιστεύω νὰ μένει κ' ἡ παραμικρὴ ἀμφιβολία γιὰ τὴν ἀνάγκη τῶν πολιτικῶν συλλόγων σήμερα στὸν τόπο μας. Μένει λοιπὸν ν' ἀρχίσει σήμερα ἡ ἐργασία, ν' ἀρχίσει σοβαρὰ καὶ σωστὰ γιὰ νὰ δημιουργηθεῖ πιά καὶ τὸ κόμμα μὲ ἀρχὲς ποὺ μᾶς χρειάζεται. Λέω τὸ *κόμμα*, γιὰτι, ὅπως ἔγραφα καὶ στὸ προπερασμένο φύλλο τοῦ «Νουμά» (τὴν ἴδια γνώμη εἶδα στὴν «Ἀκρόπολη» τῆς 17 τοῦ Μάρτη πὼς ἔχει κι ὁ κ. Γούναρης), στὸν τόπο μας μὲ πληθυσμὸ μικροαστικὸ, γεωργικὸ κ' ἐργατικὸ σὰ μικροαστικὸ, ἕνα κόμμα θὰ εἶναι δυνατὸ νάχουμε, κόμμα φιλελεύθερο· ἢ συντηρητικώτερο (τῶν πλουτοκρατῶν, μεγαλοαστῶν) καὶ ἢ ριζοσπαστικώτερο (τῶν τυχόν σοσιαλιστῶν ἐργατῶν) ἰδεολογία γιὰ τὴν

ώρα δὲ φαίνεται ν' ἀντιπροσωπεύονται ἀπὸ τόσο ἀριθμό, πὸν νὰ μπορεῖ νὰ ἐξασφαλίσῃ ἓνα κόμμα μὲ τέτοια ἰδεολογία. Τὸ κόμμα ὁμῶς ἐκείνο *μπορεῖ* νὰ ὑπάρχει (καὶ σ' αὐτὸ διαφωνῶ μὲ τὸν κ. Γούναρη), γιατί κι ὁ ἀγῶνας ἀνάμεσο μεγαλοαστοῦ καὶ μικροαστοῦ ὑπάρχει στὴν πραγματικότητα καὶ — τὸ κυριώτερον—οἱ φιλελεύθεροι πολῖτες ἔχουνε συμφέρον νὰ μποροῦν ν' αὐτοδιοικηθοῦν γιὰ τοὺς λόγους πού ἔγραψα παραπάνου, πὸν εἶναι ἀρκετοὶ νὰ τοὺς ἐνώσουν σὲ μιὰ κοινὴ ἐνωση, σ' ἓνα κοινὸ κόμμα.

Μιὰ κι ἀναγνωρίστηκε ἡ ἀνάγκη τοῦ πολιτικοῦ σύλλογου, θὰ εἶναι εὐκόλο ἀπ' τὰ παραπάνου νὰ καταλάβει κανεὶς καὶ τὸν τρόπο τῆς ἐργασίας του. Γιὰ νὰ ἐργαστεῖ ὁ πολιτικὸς σύλλογος σοβαρά, γιὰ νὰ συνειθίσει ὁ κόσμος σὲ φιλεύτερο πρόγραμμα χρειάζεται νὰ χτυπηθοῦν τόσες καὶ τόσες (πρῶτ' ἀπ' ὅλες ἢ γλωσσικὴ) πρόληψές του. Τὸ νὰ γίνῃ αὐτὸ ἐπίσημα ἀπ' τὴν Κυβέρνηση δὲ νομίζω πῶς εἶναι συμφέρον· πρῶτα πὸν αὐτὴ θὰ χάσει στὴν ἀρχὴ μεγάλο μέρος ἀπ' τὴ δημοτικότητά της, μὰ θὰ χάσει καὶ τὴν ὑποστήριξη τοῦ μεγαλοαστικοῦ στοιχείου, πὸν γιὰ τὴν ὥρα ἴσως τῆς χρειάζεται. Ἀπ' τὸν κ. Βενιζέλο γι' αὐτὸ περιμένουμε νὰ φροντίσει μόνον γιὰ τὴ δημιουργία ἐνὸς τέτοιου σύλλογου ἀπὸ ἀληθινὰ φιλεύτερα πρόσωπα πὸν νὰ μὴ βρίσκονται γιὰ τὴν ὥρα μέσα στὴν ἐνεργὸ πολιτικὴ καὶ γιὰ τὴν ἠθικὴ καὶ ὑλικὴν ὑποστήριξή του· στὴν ἐνέργειά του ὁ σύλλογος θὰ εἶν' ἐλεύθερος — μπορεῖ νὰ τύχει καὶ νὰ πολεμήσῃ στ' ὄργανό του τὴν πολιτικὴ τῆς Κυβέρνησης σ' ἓνα ὀρισμένο σημεῖο. Θὰ ἐργαστεῖ μὲ φυλλάδια, μὲ διαλέξεις, μ' ἐφημερίδα γιὰ νὰ διαδώσῃ τίς ἰδέες του, ἔχοντας φυσικὰ ὄργανο—σὰ φιλεύτερος σύλλογος πὸν θὰ εἶναι—τὴ δημοτικὴ γλώσσα, τὴ γλώσσα τῆς τάξης πὸν θὰ θέλει νὰ μορφώσῃ. Αὐτὸ περιμένουμε σήμερα πὸν πέρασαν, καὶ τόσο καλά, οἱ ἐκλογές ἀπ' τὸν κ. Βενιζέλο, τὸ Βενιζέλο ὄχι μόνον τῆς 5 τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ 1910 μὰ καὶ τὸ Βενιζέλο τῆς 20 τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 1912 ὅταν ἔκανε τὴ γνωστὴ πρόποση σὲ γεῦμα τοῦ σύλλογου τῶν Πατρῶν (κοίτα σελ. 127 στ. 1η τοῦ «Νουμά»). Ἡ ἐμπιστοσύνη πὸν ἔχουμε σὲ τὸ πρόσωπό του μᾶς κάνει καὶ νὰ τὸ ἐλπίζουμε.

A. ΤΡΑΝΟΣ

ΕΝΑΣ ΠΑΝΗΓΥΡΙΚΟΣ

Φίλε «Νουμά»,

Πέντε χρόνια πρὶν σὲ κάποιον χωριὸ τῆς Πελοποννήσου ἐκφωνήθηκα ὁ λόγος πὸν σοῦ στέλλω, ὁ κάποιος ἐπαναστατικὸς, ἀπὸ λειτουργὸ τῆς Μίσης Ἐκπαίδευσης τῆς μέρας τοῦ Βαγγελισμοῦ καὶ ἂν τυχὸν δὲν ἔχεις τίποτα καλύτερο γιὰ τὸ ἐρχόμενον φθῶλο μπορεῖς νὰ τὸν δημοσιεύσῃς.

20.3.912

ΔΥΔΟΣ ΠΟΛΛΑΒΡΟΣ

Ὅγδόντα ἔξη χρόνια πέρασαν, ἀφοῦ τῆ γαλανόλευκ' ὕψωσε σημαία τοῦ Σταυροῦ στὴ Ἁγία Λαύρα τῶν Πατρῶν ὁ γεραρὸς ἐπίσκοπος, κ' ἰδοὺ ἡ μέρα ἡ τρισέβδοξη καὶ πάλι ἐφεξε καὶ μᾶς ἔσπνᾶ τὸν πόθο νὰ πανηγυρίσουμε διπλὴ γιορτὴ κι ἀδερφωμένα δυὸ θαύματα, τὴ σάρκωση τοῦ Ἀνθρωπῆ τοῦ Κόσμου καὶ τῆς Ἑλληνικῆς πατρίδας μας τὴν ξαναγεννημένη ἐλευθεριά.

Σὰν σήμερα, δέκα ἐννιά αἰῶνες πρὶν, κατέθη στὴν Παρθένα ὁ ἄγγελος μὲ τὴν καλὴ τὴν εἶδηση, πῶς ἔρχεται σὸν κόσμο Κεῖνος πὸν θὰ πλάσῃ νέα γενεά, νέους ἀνθρώπους λεύτερους καὶ ζωντανούς, ὁ Ἰησοῦς Χριστός.

Σὰν σήμερα—ἰδέτε τοῦ Θεοῦ τὴν Πρόνοια στὴ σύμπτωση—γραμμμένο εἶτανε στὴν πρώτη τῆς πατρίδα πῶς ἐγύρισε, ἀπὸ τὰ κόκκαλα βγαλμένη τῶν Ἑλλήνων, τὸ πρῶτο νάκουστή ἢ Λευτεριά ἢ πολυπόθητη, τὸ πρῶτο νάντηχῆση κήρυγμα σὲς ἔρμες ράχες καὶ βουνοκορφές, στὴν τουρκεμένη χώρα, «Ἐλευθεριά ἢ θάνατος».

Σκλαβιάς αἰῶνες τέσσερες ἐσπάραξε δεμένη ἡ πατρίδα μας στὰ πόδια τοῦ τυράννου. Ποιὸς λόγος στὰ πικρά, στὰ δίστυχα, στὰ μακρυνὰ ἐκεῖνα χρόνια μπορεῖ νὰ περιγράψῃ τί γινόντανε; Δόλια Ἑλλάς! Τοῦ καθενὸς παιδιοῦ σου ἢ ζωῆ, τιμῆ, περιουσία, οἰκγένεια, ὅλα στὰ χέρια ἦσαν τῶν Τουρκῶν, στοῦ τυράννου τὴ διάθεση. Νὰ ζοῦν δὲν εἶχαν τὰ παιδιὰ σου τὸ δικαίωμα, ὁ Τοῦρκος ἂ δὲν ἔθελε, ἂν τὴ ζωῆ των δὲν ἀγόραζαν μὲ χρήματα. Κι ἀπ' τὴ ζωῆ πὸν ζοῦσαν προτιμότερος ὁ θάνατος χίλιες φορές· σκλάβου ζωῆ, ἀτιμασμένη, δύστυχη, λουσιμένη μὲ τὴν περιφρόνηση, κάτου ἀπ' τίς βρεισιές καὶ τὰ σαπρόλογα, κάτου ἀπὸ τὴ φτέρνα θεομίσητου τυράννου.

Πῶς λαχταροῦσαν τὴ λευτεριά καὶ πῶς πετοῦσε στὴν ἐνθύμησή της ἡ καρδιά τους, τὸ βλέπουμε ζουγραφιστὸ στοὺς χτυπητοὺς δυὸ στίχους:

Καλύτερα μᾶς ὄρας ἐλευθερὴ ζωῆ

Παρὰ σαράντα χρόνια σκλαβιά καὶ φυλακή.

Εἶτανε τῶναιρό τους αὐτό, ὁ θερμότερος πόθος

τους. Κ' εκείνοι ακόμη από τους Έλληνες, που λιγώτερο υπόφεραν από τὸν Τουρκικὸ ζυγὸ, δὲν ἐπιθυμοῦσαν λιγώτερο νὰ τὸν ἀποτινάξουν. Παράδειγμα ἡ Μάνη, παράδειγμα τὰ θάνατα Σφακιὰ τῆς Κρήτης τῆς λεβεντομάννας. Ἀκοῦστε μερικοὺς στίχους κρητικῶ ποιήματος ποὺ γράφτηκε πρὶν τὰ 1800 καὶ περιγράφει τὴν ἐπανάσταση τῶν Σφακιωτῶν στὰ 1770 μὲ τὸ Δασκαλογιάννη ἀρχηγό. Ὁ λόγος εἶναι γιὰ τὸν ἀρχηγό:

Ὁ Μπέης, λέει, τῆς Βλαχιάς κι ὁ μπέης ποὺ τὴ Μάνη κρυφομίλιαι εἶχαι μὲ τὸ Δασκαλογιάννη, ἀποῦ ἦτονε ξεχωριστὸς σὲ πλούτη κι ἀξιοσύνη μὲ τὴν καρδιά του τὸ ἤθελε τὴν Κρήτη Ρωμοσύνη. Κάθα Λαμπρὴ καὶ κυριακὴν ἔβαννε τὸ καπέλλο καὶ τῶν παλάδων ἤλεγε: «τὸ Μόσκοβο θὰ φέρω, νὰ τὰ συδδράμη τὰ Σφακιὰ τῆςοὶ Τούρκους νὰ ζυγώξου καὶ γιὰ τὴν κόκκινη μηλιά δρόμο νὰ τωνὲ δώσου.

Καὶ στὴν ἀντιλογία τοῦ πρωτόπαπα λέει ὁ Δασκαλογιάννης:

Σώπαιν' ἐσὺ, πρωτόπαπα μ' ἀκόμα δὲν σοῦ τὸ εἶπα· ἐγὼ θὰ πάω τὸ σταυρὸ εἰς τῷ Χανιῶ τὴν πόρτα, ἐγὼ θὰ πάω τὸ σταυρὸ στὴν πόρτα νὰ κολλήσω καὶ μὲ τῆς λεμονόκουπες ὄξω νὰ τῆςοὶ πορίσω. Δὲν δίδω γ'ὼ δοσιματα, δὲν δίδω γ'ὼ χαρατῆζια κι ἄς μᾶσε πέψ' ὁ βασιλιάς χιλιάδες μπαϊράκια κι ἄς μᾶσε πέψ' ὁ βασιλιάς ἀσκέρια καὶ πασάδες, μᾶχουσιν ἄντρες τὰ Σφακιὰ κι ἄξιους πολεμιστάδες· ἔχουσιν ἄντρες τὰ Σφακιὰ ἄξιους καὶ παλληκάρια οὐλῆ τῆς Κρήτης τὴν Τουρκιὰ νὰ τὴνὲ φᾶν τὰ ψάρια οὐλῆ τῆς Κρήτης τὴν Τουρκιὰ στὴ θάλασσα νὰ ρίξου [κτλ.

Καὶ δείχνει κ' ἐπιστολὲς στὸν πρωτόπαπα·

Δείχνει του καὶ τὰ γράμματα ποῦχε ἀπὸ Ρουσία κι ἀπὸ τὸ μπέη τοῦ Μωρηᾶ καὶ μπέη στὴ Βλαχία ποῦ μέσα 'κεῖ τοῦ ἠλέγασιν: «Δάσκαλε χαζιρεῦγουν· καράβια 'που τὴ Μοσκοβιά κι ἀσκέρια θὰ κατέβουν. Καὶ σὰν ἀκούσης πόλεμο σὲ τοῦτα δὰ τὰ μέρη, νὰ ξεκινήσης τὸ εὐτὺς μὲ οὐλο σου τᾶσκέρι. Τὰ παλληκάρια τῷ Σφακιῶ τῆςοὶ Τούρκους νὰ μολάρης νὰ μὴ τωνε χωστὴ πεζός, μουιδὲ καὶ βαβαλλάρης, καὶ τὴν Τουρκιὰν οὐλοὶ μαζί νὰ τὴνὲ πολεμοῦμε, λεύτερη τὴν πατρίδα μας γοργὸ νὰ τὴν ἰδοῦμε.

Νὰ ἰδοῦνε λεύτερη τὴν πατρίδα των! Ἴδου ὁ πόνος τῆς καρδιάς των, ἰδοῦ ἡ ἐλπίδα, ἡ προσευχὴ των. Ἄλλ' ὅμως, καθὼς λέγει τοῦ Ὑμνου ὁ ποιητής:

Ἄργειε νᾶρθη κείν' ἡ μέρα
κ' εἶταν ὄλα σκοτεινά,
γιατὶ τᾶσκιαζ' ἡ φοβέρα
καὶ τὰ πλάκων' ἡ σκλαβιά.

Ἡ ἐπανάσταση ποὺ ἀναφέρει τὸ Κρητικὸ ποίημα, ἡ πρώτη κείνη ἀτυχὴ ἐπανάσταση μὲ τῆς Ρωσίας τὴν ὑποκίνηση, ἔπου ἐπρωτοστάτησαν ὁ Ἰωάννης Μαυρομιχάλης καὶ Παναγιώτης Μπενάκης δὲν εἶτανε γραφτὸ νὰ δώσῃ τὸ ποθοῦμενο. Οὔτε κ' ἡ δευτέρα σὲ λίγα χρόνια, μ' ἔλη τὴν ἀνδρεία κείνου τοῦ φημισμένου ἀρματωλοῦ Ἀνδρέτσου καὶ τὰ κατορθώματα τοῦ Λάμπρου Κατωῆ. Κι ἄλλα σκοτεινὰ χρόνια νὰ περάσουν ἔπρεπε ὡς ποῦ νὰ φωτίσῃ τὴ γῆ μας ἡ ἐλευθερία, καθὼς φωτίζει ἕνα γῦρο τὸ πελώριο κείνο ἄγαλμα τῆς θεᾶς, ποῦναι στημένο φάρος στὸ λιμένα τῆς Νέας Ὑόρκης, τὸ συμβολικὸ δῶρο τῆς Γαλλίας τὴν Ἀμερικὴ. Κι ἄλλα δάκρυα νὰ τρέξουν ἔπρεπε κι ἄλλοι στεναγμοὶ νᾶντηχῆσουν στὶς ἐρμωτοπιές, καὶ θάματα νὰ κάμουν οἱ Σουλιῶτες, Κλέφτες καὶ ἀρματωλοί, νὰ ψάλλῃ ὁ Ρήγας καὶ νὰ μαρτυρήσῃ, κ' οἱ Φιλικοὶ τὸ ἄγιο νὰ σκορπίσουν κήρυγμα, κι ὁ Πατριάρχης μας νᾶνέβῃ στὴν κρεμάλα καὶ ποταμοὶ νὰ τρέξουν αἷματα, πρὶν ἀκουστῆ ἡ προσευχὴ τοῦ ἔθνους. Λέγω ἡ προσευχὴ καὶ θυμοῦμαι μιὰ συγκινητικὴ ἀποστορφή πρὸς τὸ Χριστὸ τοῦ ρητοροδασκάλου Σκουφοῦ πρὶν διακόσια χρόνια, μιὰ προσευχὴ γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τοῦ Ἑλλήν. γένους, ποὺ κατόπι τὴν ἐπᾶνέλαθε κ' ἐκεῖνος ὁ λαμπρὸς ἱεροκλήρυξ Ἡλίας Μηνιάτης ἀποτείνων ὁμῶς αὐτὴν στὴν Παναγία. Ἄδύνατο νὰ μὴν κλάψῃ κανεῖς, ὅταν διαβάσῃ τὴν προσευχὴ αὐτὴ. Ἄδύνατο νὰ μὴ τοῦ ἐγγίσῃ μέσα, καὶ μέσα τὴν καρδιά. Δὲ μοῦναι πρόχειρη, νὰ τὴν ἀκούστε, καὶ λυποῦμαι.

Ἄλλ' ἦρθε, ἦρθε τέλος ὁ καιρὸς ἡ δέηση αὐτὴ νὰ γίνῃ πρᾶγμα. Ἦρθε τὸ δοξασιμένο μας εἰκοσιένα κ' ἡ μέρα ποὺ γιορτάζουμε, ἡ μέρα τοῦ Εὐαγγελισμοῦ. Θὰ σκίρτησαν αὐτὴ τὴ μέρα οἱ ψυχές κείνων π' ἀγωνίστηκαν προτύτερα, ἡ ἄγια ψυχὴ τοῦ Ρήγα, οἱ ἀτσαλένιες τῶν Σουλιωτιστῶν, ποὺ χόρεψαν στὸ Ζάλογγο, ψυχές. Καὶ ἀναψε, ἰδοῦ, ἡ γιγαντομαχία κείνη, ποὺ ἔμελλε νὰ διαρκέσῃ χρόνια ἐννεὰ δλάκερα, ποὺ ἔμελλε νὰ ξαφνίσῃ τὴν Εὐρώπη γιὰ τὸ ἀπροσδόκητο ζῦπνημα τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς, φυλῆς ποὺ τὴνὲ νόμιζαν νεκρὴ κι αὐτοὶ ἀκόμη οἱ φίλοι τῆς, καθὼς ὁ Βύρων, λίγα χρόνια πρὶν βροντήσῃ τὸ ἐπαναστατικὸ τουφέκι.

Ἄς ταξιδέψουσε γιὰ λίγο μὲ τὴ φαντασία στὰ χρόνια κείνα. Ὅλη πέρα πέρα ἡ Ἑλλάς στρατόπεδο καὶ δόξας στάδιο. Βουνίσιοι καὶ καμπίσοι καὶ

θαλασσινοί μάχονται δλοι, πολεμοῦν, χτυποῦν, χτυποῦν τὸν προαιώνιο ἐχθρό, τὸ βδέλυγμα τῆς ἐρημώσεως. Βάφονται κάμποι, βάφονται βουνὰ καὶ δάση μ' αἷματα, κουφάρια στρώνονται ἀμέτρητα, σωριάζονται παντοῦ χαλάσματα, φωτιά περνᾷ καὶ σίδερο ἀπὸ παντοῦ, καμμιά γωνιά ἐλληνικὴ ἀπείραχτη δὲ μένει. Καὶ στήνει δῶ καὶ στήνει κει τὸ θρόνο τῆς στᾶ ἐρείπια καὶ στὰ αἷματα καὶ στοὺς καπνοὺς ἡ Λευτεριά.

Πῶς παίζεται, διὰ ἴδετε, μεγαλόπρεπα τὸ γιγαντεῖο δράμα. Ὁρμᾷ ὁ Παπαφλέσσας, τρέχει σφάζοντας ὁ Τυρκοφάγος ὁ Νικηταρᾶς, τὸ δεξιὸ χέρι τοῦ Κολοκοτρώνη, νικᾷ ὁ Κυριακούλης στὸ Βαλιτέτσι, ἐνῶ ἡ Ρούμελι θρηνεῖ τὸ παλληκάρι τῆς τῆς Διάκο, πούταν γραφτὸ νὰ πέση τὸ Μαγιάπριλο, στῆς νιότης τὴν ἀκμή του, χωρὶς νὰ μείνη ὄμως ἀνεγδίκητος στὸ δοξασιμένο Χάνι τῆς Γραβιάς ἀπὸ τὸ γιὸ τοῦ Ἀνδρίτσου.

Στὴ θάλασσα ἀπ' τὴν ἄλλη θριαμβεύουνε Κανάρης, Μιασούλης, Παπανικολῆς. Τὸ μαρτυρᾷ ἡ Τένεδο κ' ἡ Ἐρεσό, τὸ μαρτυρᾷνε τάκρογιαλῖα δλα τὰ ἐλληνικὰ κ' οἱ θάλασσες.

(Στὸ πρῶτο φύλλο τελιώνει)

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Τετάρτη 21 — Τρίτη 27 τοῦ Μάρτη.

ΜΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ. Ἐπесе στὰ χέρια μας αὐτὲς εἰς μέρες τὸ πρῶτο φύλλο μιᾶς ἐφημερίδας «Ἄμυνα» ποὺ τὴ βγάζει τὸ ἐργατικὸ συνδικατο τῶν ὑπαλλήλων ξενοδοχείων, ρεστοράν, καφενειῶν κλπ. Τὸ φύλλο ἔχει σκοπὸ νὰ μορφώσῃ τοὺς ὑπαλλήλους αὐτοὺς γιὰ νὰ πραγματοποιήσουν τὰ αἰτήματά τους ἀνάμεσα σ' αὐτὰ (δεκάξη δλα δλα) σημειώσουμε τὴν ἀπαίτηση τοῦ δεκάωρου, τῆς ἀνάπαυσης δυὸ φορὲς τὸ μῆνα, τῆς προειδοποίησης ἀπὸ δεκαπέντε μέρες ὅταν πρόκειται νὰ τοὺς πάψουν, δεκαπέντε μερῶν ἄδειας τὸ χρόνον μὲ ἀμοιβή, τῆς κατάργησης τοῦ πουρμπουὰρ καὶ τοῦ φράκου ἢ σμόκιν. Ἡ νέα ἐφημερίδα ἔχει δλη μας τὴ συμπάθεια, γιατί εἶναι φύλλο μὲ ἀρχές, φύλλο ποὺ βγήκε ἀπ' τὴν ἀνάγκη τοῦ ἀγῶνα τῆς ζωῆς. «Μᾶς ἐξύπνησε, γράφεται στὸ πρῶτο ἄρθρο, ἡ πλεισις τῆς σκλαβιάς μας, ποὺ τὴν νοιώσαμεν βαρεῖα ἐπάνω στὰ στήθη μας κ' ἔκαμε τὴν ψυχὴ μας νὰ ἐπαναστατήσῃ». Αὐτὸ μᾶς λέει πῶς ἡ νέα ἐφημερίδα πρέπει νὰ ζήσει καὶ θὰ ζήσει. Δὲ θὰ θελήσουμε νὰ σημειώσουμε ἐδῶ

λίγες λεπτομέρειες ποὺ θὰ μπορούσαμε νὰ παρατηρήσουμε· δὲ λησμονοῦμε πῶς ἔχουμε μπροστὰ μας τὸ πρῶτο φύλλο καὶ πῶς σιγὰ — σιγὰ δλα θὰ διορθωθοῦν, κ' ἡ γλώσσα θὰ γίνῃ σωστὴ δημοτικὴ ἀπὸ μισὴ ποὺ εἶναι· δλα αὐτὰ εἴμαστε βέβαιοι πῶς θὰ γίνουν, γιατί τὰ ὑπαγορεύουν ἀνάγκες, οἱ ἴδιες ποὺ γέννησαν καὶ τὴν ἐφημερίδα. Εὐχόμεστε λοιπὸν καλὴ πρόοδο μὲ δλη μας τὴν καρδιά στὴν «Ἄμυνα» κ' ἐλπίζουμε πῶς θὰ βρεῖ τὴν ὑποστήριξη δλων τῶν ἐργατῶν τῆς τάξεως τῆς, πῶς θὰ τοὺς ἐνώσει δλους· σ' ἓνα σωματεῖο γιατί, ὅπως τόσο ἔμορφα τὸ λέει τὸ Καταστατικὸ τους, ἐνωμένοι σὺν τὰ δένδρα τοῦ δάτους θὰ μπορέσουν ν' ἀντισταθοῦν σ' ὅλους τοὺς ἀνέμους, ἐνῶ δλομόνυχος ὁ καθένας σὺν τὸ μοναχὸ δέντρο τῆς πεδιάδας, πάντοτε θὰ λυγᾷ, μπροστὰ στὸν ἀσπλαγχο ἐκμεταλλευτῆ. Κουράγιο λοιπὸν, δουλειὰ καὶ ἔνωση!

—><—

ΑΡΚΑΔΙΚΑ. Τώρα ποὺ ἄδειασε πᾶ ὀρισμένως μιὰ βουλευτικὴ θέσι στὴν Ἀρκαδία κατάντησε ζήτημα τῆς ἡμέρας ἀν ὁ κ. Ράλλης δεχτεῖ τὴν ὑποψηφιότητα ἢ ὄχι, ἀν πρέπει νὰ δηλώσῃ ἐπίσημα πῶς τὴ δέχεται ἢ ὄχι, ἀν θὰ ἔχει ἢ πρέπει νὰ ἔχει ἀντίπαλο ἢ ὄχι. Ἔτσι γίνεται κάποια πολιτικὴ κουθέντα στὴν ἡμερῖα τῶν ἡμερῶν αὐτῶν. Δὲ μᾶς ἐνδιαφέρει καὶ πολὺ τὸ τί θὰ κάνει ἢ τὸ τί πρέπει νὰ κάνει ὁ κ. Ράλλης· ἐμεῖς ἓνα τονίζουμε, πῶς, καθὼς γράφαμε καὶ στὸ περασμένο φύλλο, τὸ βρίσκουμε μιὰ πολιτικὴ ἀδυναμία τῆς Κυβέρνησης τὸ νὰ μὴν πολεμήσῃ τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ κ. Ράλλη. Ἄν ὁ κ. Βενιζέλος θέλει ἄνθρωπο μὲ γνώσεις καὶ μὲ χαραχτήρα, ἄνθρωπο κόσμιο, ἄνθρωπο ποὺ νὰ μπορεῖ νὰ συζητεῖ τὰ νομοσχέδιά του μὲ βαθύτητα μὲ καλὴ εὐγένεια καὶ ὄχι ἄνθρωπο ποὺ νὰ ψιφίζει σὺν πρόδατο (ὅπως δυστυχῶς νομίζουν πῶς εἶναι καθηκόν τους νὰ κάνουν οἱ κυβερνητικοὶ βουλευτῆς) — δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ ψάξῃ πολλὴ ὥρα γιὰ νὰ τὸν βρεῖ. Ἔχει ἡ Ἀρκαδία ἓναν πολιτικὸ φιλελεύτερο κι αὐτὸν μπορεῖ καὶ πρέπει νὰ ὑποστηρίξῃ ἡ Κυβέρνηση τοῦ κ. Βενιζέλου, ἀφίνοντες τὰ παιδιακήσια προσωπικὰ πάθια ποὺ μπορεῖ νᾶχει ἐνάνια στὸν πολιτικὸν αὐτὸν τὸ Ἀρκαδικὸ μέλος τῆς. Λίγο θάρρος χρειάζεται, κ. Βενιζέλε, καὶ πολιτικὸς χαραχτήρας γιὰ ν' ἀποχτήσῃ πάλι ἓναν Παπαναστασίου ἢ Βουλή.

—><—

ΠΡΟΣΩΠΟΛΑΤΡΕΙΑ. Τέλος πάντων δὲ λέει νὰ τελειώσῃ αὐτὴ ἡ περιώνυμη συζήτηση γιὰ τὴν ἀντιπολίτευση καὶ τίς μεθόδους τῆς ποὺ ἀνοίξαν τε-

λευτατα οι αθηναϊκες εφημεριδες. 'Η «'Ακρόπολις» κ' η «Πατρις» θέλουν αντιπολίτευση Γούναρη και μακαρίζουν την 'Ελλάδα που άλλοτε θα την κυβερνάει ένας Βενιζέλος κι άλλοτε ένας Γούναρης· μ'απολύτως σωστά ρωτούν οι «'Αθηναί», αφού ο Βενιζέλος με το πρόγραμμά του δίνει τι χρειάζεται οτ'ν τόπο μας, γιατί να μ'ην είναι ισόβιος κυβερνήτης; 'Ομολογουμένως «εμωράνθη η λογική» η δ'εν μπορούμε να ξεκολλήσουμε απ' την προσωπολατρεία δσο κι αν φωνάσκουμε για ανόρθωση. 'Το είπαμε και το ξαναλέμε — αντιπολίτευση με «πλήρη διάστασιν γνωμών» δ'εν τη βλέπουμε δυνατή στην 'Ελλάδα· επαγγελματική αντιπολίτευση που να λ'εί πάντα το αντίθετο απ' ε,τι θα λ'εί η Κυβέρνηση — τη βρίσκουμε άτιμη αντιπολίτευση. 'Ο κ. Ράλλης και οι άλλοι παλαιοκομματικοί δ'εν μπορούν ν' αντιπολιτευθούν την Κυβέρνηση γιατί δ'εν έδωκαν, ο'υτε μπορούσαν να δώσουν, σ'τις παραμονές των εκλογών πρόγραμμα που να διαφέρει απ' το πρόγραμμα της Κυβέρνησης· ίσα ίσα, ξαναμάσησαν δσα ειπε ο Πρωθυπουργός μ'ην έχοντας τι άλλο να πούν. Πώς λοιπόν αυτοί θα χτυπήσουν την Κυβέρνηση που θα επιδιώκει την ψήφιση των μέτρων που υποσχέθηκε και που οι ίδιοι υποσχέθηκαν; Μόνο έλεγχος λοιπόν της Κυβέρνησης είναι δυνατός — μα κ' επιβάλλεται. Καί τον έλεγχο αυτό μπορούν και πρέπει να τον ασκήσουν δλοι οι βουλευτές· και σ' αυτό περιμένουμε να ιδούμε την κοινοβουλευτική ηθική του κ. Βενιζέλου. Δ'ε φανταζόμαστε πως θα αξιώσει απ' τους φίλους του να ψηφίζουν δλες τις λεπτομέρειες των νομοσχεδίων που θα υποβάλει, επιμένοντας καπριτζιόζικα (όπως την παρασμένη Βουλή ο ύπουργός της Δικαιοσύνης) σ' αυτές. Μόνο σ'τις αρχές δ'ε θα είναι δυνατή συζήτηση και διαφωνία· σ'τις λεπτομέρειες, σ'τον τρόπο της εφαρμογής των άρθρων, εκεί χωρεί και πρέπει να χωρεί συζήτηση γενική και ανεπηρέαστη. Πώς αν η Κυβέρνηση προδώσει το πρόγραμμά της, οι ίδιοι οι φίλοι της πρέπει να την αφήσουν και να την αναγκάσουν να ξαναπαρουσιαστεί και λογοδοτήσει σ'το λαό — δ'ε χρειάζεται βέβαια να το πει κανείς. 'Αν και σ'τον τόπο μας δυστυχώς πρέπει να πολεμούμε για να επικρατήσουν και κοινοτοπιές ακόμα — έτσι που είμαστε χωμένοι σ'το βούρκο της προσωπολατρείας.

ΣΥΝΔΙΔΑΣΜΟΙ. 'Το «'Εμπρός» της Πέμτης χτυπάει σ'το κύριο άρθρο του τους εκλογικούς συνδυασμούς και ζητάει να καταργηθούν τα κοινά ση-

μεία των καλπών. Δ'ε μ'ας φαίνεται για την ώρα σοβαρή καμμιά συζήτηση για το εκλογικό σύστημα· γιατί δλα τα συστήματα σ'τη σημερινή πολιτική κατάσταση του τόπου μας θα έχουν και τα άτοπά τους. Μ'ε το να καταργηθεί το κοινό σημείο σ'τις κάλπες δ'εν κατορθώνεται βέβαια τίποτε, γιατί μ' αυτό και μόνο δ'εν καταργούνται οι συνδυασμοί. Μ'α πως χωρίς συνδυασμούς θα βασταχτεί κυβέρνηση σ'το κοινοβουλευτικό μας πολιτεύμα; 'Αν σ'ε κάθε περιφέρεια βάζουν κάλπη φίλοι ενός κόμματος περισσότεροι απ' τον αριθμό των εκλεχτέων δ'εν υπάρχει κίντυνος να μοιραστούν οι ψήφοι του κόμματος εκείνου και να επιτύχουν φίλοι άλλου κόμματος; 'Όσο λοιπόν έχουμε την εύρεία περιφέρεια δ'εν μπορούμε ν' αποφύγουμε τους συνδυασμούς. 'Ενα απ' τα δυό λοιπόν είναι δυνατό η να καταργηθεί πέρα πέρα η εύρεία περιφέρεια και να βγάξει κάθε περιφέρεια έναν βουλευτή (με ενεία ψήφο) η να υποδείχουνται τα μέλη του συνδυασμού εχι απ' τον Πρωθυπουργό η τον τοπικό κομματάρχη μ'α απ' το λαό. Καί το ένα δμως και το άλλο προϋποθέτουν πολιτική μόρφωση του λαού, μόρφωση που χρειάζεται σοβαρή και συστηματική εργασία. Για μι'α τέτοια εργασία πολεμάμε κ' εμείς κι ε'ταν αυτή φέρει τους καρπούς της θα μπορούμε να συνηγορήσουμε για το σύστημα της αναλογικής ψηφοφορίας που μ'ας φαίνεται το σωστότερο.

ΤΟ ΣΚΑΝΔΑΛΟ. Οι άγιες αυτές μέρες δ'εν μπόρεσαν να εμποδίσουν το μικρό σκανδαλάκι των 314 χιλιάδων δραχμών του Δήμου. 'Εννοείται, πως το πρ'αμα δ'εν έχει μεγάλη σημασία· εμείς δ'εν πιστεύουμε και τ'σο πολύ πως έγινε γενική ανόρθωση μέσα σ'τη ρωμέικη ιδεολογία που δ'εν ξέρει άλλο απ' το άμεσο άτομικό συμφέρο και που δ'εν μπορεί ν' αφήσει εύκαιρία για να κλέψει τα κοινά — γι' αυτό και δ'ε μ'ας έκανε μεγάλη έντύπωση το πρ'αμα. Λίγο πρόστυχο μ'ας φαίνεται μόνο εκείνο που έκαναν οι «'Αθηναί»· να κάνουν δηλ. ύπαινιγμούς, γιατί οι ήρωες του σκανδάλου ε'ταν φανατικοί βενιζελικοί — μα έντύπωση δ'ε μ'ας κάνει ο'υτε αυτό.

ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑ. Σ'ε μι'α σημειωσούλα της η «Πατρις» του Σαββάτου παραπονείται πως «αι φιλανθρωπικαι ομάδες της πρωτευούσης αι διοργανούσαι κατά καιρούς φιλανθρωπικας εορτάς, ελθσημόνησαν εφέτος τους πτωχούς», γιατί το Κράτος δ'εν μπορούσε να κάνει τίποτε άλλο απ' το να τους δώ-

σει από ένα τάλληρο. Ἀκόμα, βλέπετε, φανταζόμαστε στον τόπο μας όσο φιλελεύτεροι κι όσο ἀνορθωτικοί κι ἂν εἴμαστε πῶς γιὰ τοὺς φτωχοὺς χρειάζεται συχώριο τῶν φιλανθρώπων στίς γιορτές· ἡ πολιτεία περιορίζεται στὸ νὰ τοὺς δίνει κι αὐτὴ ἐλεημοσύνη. Ἐλπίζουμε ὅμως πῶς ὁ ἀρχηγὸς τοῦ κόμματος ποὺ περιλαμβάνει καὶ τὸν κ. Διευθυντὴ τῆς «Πατρίδος» θὰ διαφωνεῖ κάπως μὲ τὸ συνεργάτη του καὶ θὰ φαντάζεται πῶς δουλειὰ τοῦ Κράτους (τῆς ὁμάδας δηλ. *δῶρον τῶν μελῶν του*) εἶναι νὰ κάνει κάτι περισσότερο ἀπ' τὸ νὰ δίνει ἐλεημοσύνη· εἶναι τὸ νὰ περιορίσει τοὺς λόγους ποὺ ἔφεραν τὰ μέλη του ἐκεῖνα στὴν κατάσταση νὰ περιμένουν τὴν ἐλεημοσύνη τῶν ἄλλων καὶ νὰ κάνει ἔτσι δυνατό στὰ μέλη αὐτὰ νὰ μὴν περιμένουν τίποτε παρὰ μόνο ἀπ' τὴν ἐργασία τῶν χεριῶν τους ὅσο μποροῦν νὰ ἐργάζονται ἢ νὰ τὰ ἐξασφαλίσει μὲ συντάξεις ἢ μὲ δωρεὰν διατροφή ἃ δὲν εἶναι σὲ θέση νὰ ἐργαστοῦν. Τέτοια τὴν καταλαβαίνουμε τουλάχιστο ἡμεῖς τὴν ἀποστολὴ τοῦ Κράτους καὶ γι' αὐτὸ νομίζουμε πῶς πρέπει νὰ πολεμηθεῖ κάθε ἐξασθένηση τῆς ιδέας αὐτῆς μὲ τὴν ἰδιωτικὴ φιλανθρωπία τῆς στιγμῆς.

ΦΙΛΑΝΟΜΟΙ. Εἴχαμε μιὰ ἐλπίδα πῶς ἡ ἀσθηρότητα τοῦ κ. Ζυμβρακάκη καὶ ὁ τόνος τῆς τελευταίας του διαταγῆς θὰ μᾶς ἐγλύτωνε τὴ φορὰ αὐτὴ ἀπ' τὰ βαρελῶτα καὶ ἀπ' τίς πιστολιές. Δυστυχῶς ἀποδείχτηκε μὲ τὰ ἀδιάκοπα μπάμ-μπούμ, ποὺ ἀκούστηκαν τὸ Σαββάτο καὶ τὴν Κυριακὴ, καὶ συνοδεύτηκαν καὶ μὲ δυστυχήματα, πῶς δὲν μπορούμε ἀκόμα νὰ πετάξουμε τὰ ἄγρια τὰ ἐνοστικά μας, οὔτε μπορούμε μ' ὅλη τὴν ἀνόρθωση νὰ γίνουμε φιλόνομοι. Καὶ σχετικὰ μὲ τὸ τελευταῖο αὐτὸ σημεῖο δὲν μπορούμε παρὰ μὲ λύπη μας νὰ σημειώσουμε ὅτι στὴ συνηθισμένη τῆς ἀυλοκολακεία περήφανα μνημονεύει ἡ «Ἔστια» τῆς Δευτέρας, πῶς στὴν τελετὴ τῆς Κυριακῆς στὴν Ἀκρόπολη παρουσιάστηκαν οἱ πρίγκηπες μὲ ρεδιγκότα καὶ ὄχι μὲ φράκο, ὅπως εἶχε ὀριστεῖ· δὲ δίνουμε βέβαια μεγάλη προσοχὴ σὲ ζητήματα τουαλέτας, οὔτε θέλουμε νὰ συζητήσουμε ἂν εἶτανε σωστὸ νὰ ὀριστεῖ φράκο γιὰ τὴν τελετὴ ἐκεῖνη — ὅμως μιὰ καὶ εἶχε ὀριστεῖ δὲν ἔπρεπε νὰ παραβιαστεῖ μὲ κατάχρηση τῆς πριγκηπικῆς ἰδιότητος. Μ' αὐτὸ ἔπρεπε μόνο ν' ἀποδειχτεῖ πόσο ἀναγκαῖα εἶναι τὰ μαθήματα τῆς ὑποταγῆς στὸ νόμο ἀπὸ πάνου ὡς κάτω.

ΦΟΙΤΗΤΙΣΜΟΙ. Μᾶς εἶπαν πῶς τὴ Δευτέρα

στὸ Ζάππειο ποὺ ἔγινε ἡ δεξίωση τῶν ξένων ἀπ' τοὺς φοιτητές, οἱ προκομμένοι μας βλαστοὶ χύμηξαν στὸ κυλικεῖο σὰν πεινασμένοι καὶ λυσσασμένοι, ἀφίνοντας κατὰ μέρος κάθε αἰσθημα ντροπῆς προσωπικῆς καὶ ἔθνικῆς καὶ ξεχνώντας πῶς εἶχαν μπροστά τους ξένους, ὄχι Πολυγένηδες, μὰ ἐπιστήμονες περιωπῆς, καὶ πῶς τοὺς ἐξένιζαν τὴ στιγμὴ ἐκεῖνη. Δυστυχῶς τὸ Πανεπιστήμιό μας δὲν κατόρθωσε ἀκόμα, ὄχι μόνο ἐπιστημονικά, μὰ οὔτε καὶ στὴν ἀνατροφή νὰ μορφώσει τοὺς τροφίμους του. Τοὺς φοιτητές τοὺς φαντάζεται κανεὶς σὰν τοὺς φορεῖς τῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, τοὺς ἀνθρώπους ποὺ ἔχουνε στὰ χέρια τους τὸ μέλλον ἑνὸς λαοῦ—ὄχι σὰ μόρτηδες καὶ τραμπούκους τῆς μαγκούρας καὶ τῆς χαρτοπαξίας

ΦΥΛΑΚΡΑΤΙΑ. Ὅσα ἔγιναν τίς τελευταῖες μέρες γύρω στὴ θέση τοῦ Καθηγητοῦ τῶν θρησκευτικῶν στὸ Διδασκαλεῖο δὲν πιστεύουμε νὰ τιμοῦν τὴν Κυβέρνηση καὶ ἰδίως τὸν κ. Πρωθυπουργὸ ποὺ ἐπὶ τέλους δὲν τὸν φανταζόμαστε σὰν ἄνθρωπο ποὺ δὲν ἐνδιαφέρεται γιὰ τὰ ξένα Ὑπουργεῖα κι ὅταν ἀκόμα τοῦ κάνουν γνωστὰ ὅσα μαγειρεύονται. Τὴν ἀνόρθωση τὴ φανταζόμαστε ἡμεῖς ἀλέκριαστη· τὴ θέλουμε ἰκανὴ καὶ γιὰ τίς «grandes lignes» καὶ γιὰ τὰ «retits details». Τὸ νὰ δείχνει τέτοιες πολὺ περιέργες μὰ ὄχι πολὺ συστατικὲς ρουσφετολογικὲς τάσεις σὲ προσωπικὰ ζητήματα μόνο καὶ μόνο γιὰ χατήρι ἑνὸς βουλευτῆ δὲν πιστεύουμε νὰ τὴν ἀπομακρύνει ἀπ' τὴν καταραμένη τὴ φαυλοκρατία. Κι ὅταν κανεὶς πάρει τὸν κατήφορο στὰ μικρά, δὲν εἶναι μακρὰ καὶ τὰ μεγάλα!

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΣ. Σ' ἕνα γράμμα του ποὺ δημοσιεύεται στὴν «Ἔστια» τῆς Τρίτης ὁ Καθηγητὴς τῆς Δογματικῆς στὸ Πανεπιστήμιο βρῖσκει κι αὐτὸς πῶς ἡ ἐκκλησία μας πρέπει νὰ ἀνακαινιστεῖ· γι' αὐτὸ προτείνει νὰ μορφωθεῖ ὁ κληρὸς ἔτσι ὥστε νὰ μπορεῖ νὰ κάνει ταχτικά τὸ κήρυγμα σὰν ἀπαραίτητο στοιχεῖο τῆς λειτουργίας καὶ νὰ κατορθωθεῖ ἔτσι ν' ἀπομακρυνθοῦν οἱ πιστοὶ ἀπ' τὴ σημερινὴ ἀντίληψη πῶς θρησκεία θὰ πεῖ τήρηση μερικῶν τύπων — ἔπειτα νὰ ἐλαττωθεῖ ἡ ὥρα τῆς ἀκολουθίας σὲ μία ἢ 1)2 ὥρα (ὁ ἄρθρος νὰ γίνεταί μὲ τὸν ἑσπερινὸ μαζὺ τὸ ἀπόγευμα), καὶ τέλος νὰ γίνονται ψάλτες «μουσικοὶ καὶ εὐφωνοὶ, ἔκτελοῦντες τὴν ἐκκλησιαστικὴν ψαλμωδίαν κατὰ τρόπον δυνάμενον νὰ τέρπη καὶ προσελκύη τοὺς πιστούς»(!). Δὲν εἴμαστε βέβαια ἱκανοποιημένοι μὲ τίς

προτάσεις αυτές (τὸ νὰ διορίζονται θεολόγοι γιὰ διδασκαλία τῶν θρησκευτικῶν στὰ γυμνάσια δὲν εἶχε θέση νομίζουμε στὸ γράμμα· εἶναι ἄλλως τε περιεργὸ νὰ υποστηρίζεται αὐτὸ σ' ἐποχὴ ποὺ ζητᾶει νὰ καταργηθοῦν τὰ *θρησκευτικὰ* μαθήματα ἀπ' τὰ γυμνάσια) — μὰ δὲν περιμέναμε καὶ περισσότερα ἀπ' τὸν Καθηγητὴ τῆς *Δογματικῆς*. Ὅπωςδὴποτε σημειώνουμε μὲ εὐχαρίστηση πὼς κι αὐτὸς δὲ βρῖσκει σωστὴ τὴ σημερινὴ ἀντίληψη τῆς θρησκείας σὰν τύπου μὲ νηστείες, σταυροκοπήματα καὶ εἰκονοπροσκυνήματα χωρὶς οὐσία καὶ πὼς θέλει τὴ θρησκευτικὴ μόρφωση τῶν πιστῶν. Αὐτὸ ζητᾶμε κ' ἐμεῖς — τὸ νὰ ξέρει κανεὶς τί πιστεύει, νὰ εἶναι πεισμένος γι' αὐτὸ καὶ νὰ μπορεῖ νὰ πειστεῖ κάθε στιγμῇ, ἔχοντας στὸ χέρι τίς Γραφές στὴ γλώσσα του, στὴ γλώσσα ποὺ καταλαβαίνει χωρὶς τὴ μεσιτεία κανενός.

ΙΩΒΙΛΑΙΟ. Ὅποιοι διάβασε τὰ χοντρά μὰ κούφια λόγια τοῦ πανηγυρικοῦ τοῦ Ἵπουργοῦ τῆς Παιδείας γιὰ τὸ ἰωβιλαῖο τοῦ Πανεπιστημίου μας καὶ δὲν τὸ εἶχε τόσο κοντὰ γιὰ νὰ τὸ ἴδῃ αὐτὸ καὶ τ' ἀποτελέσματά του, θὰ νόμιζε πὼς τὸ Πανεπιστήμιό μας ἔφτασε στὸ non plus ultra τῆς προόδου. Ὅμως τί κρίμα νὰ μὴν εἶν' ἔτσι! Ρίχνοντας μιὰ ματιὰ στὴν ἐργασία τῶν ἑβδομήντα πέντε χρονῶν ποὺ ἔζησε τὸ Πανεπιστήμιό δὲν αἰστανόμαστε καμιά υπερηφάνεια γι' αὐτὴ. Δὲν ἀρνούμαστε πὼς τὸ ἑλληνικὸ Πανεπιστήμιό εἶχε στὸ διάστημα αὐτὸ μέσα του μερικὰς ἐπιστημονικὰς κορυφές· μὰ κι αὐτὲς δὲν εἶτανε δημιουργήματά του — μόνον δημιουργήματα τῶν Πανεπιστημίων τῆς Εὐρώπης. Τὸ δικό μας θέρμανε μόνον προσωπικὰς μικροφιλοτιμίες, προσωπικὰ πάθη, ἔγινε τὸ ὄργανο τῆς χειρότερης συναλλαγῆς καὶ γι' αὐτὸ εἶταν ἀνίκανο νὰ μορφώσει χαραχτηρες διδασκόντων καὶ διδασκομένων. Οἱ ἀπόφοιτοὶ του ὕστερουσαν ὄχι μόνον στὴ μόρφωση μὰ καὶ στὸ χαραχτηρα καὶ τὴν ἄλλη ἀγωγή· παίρνοντας τὸ δίπλωμα ὕστερα ἀπὸ ὀλίγων μηνῶν ἀποστήθισαν σὲ φροντιστήρια διδασκόντων καὶ ἀπὸ βουλευτικὰ ἢ φιλικὰ μπιλιετάρια, ἔβγαιναν ἀμόρφωτοι καὶ κακομαθημένοι, ἔτοιμοι γιὰ νὰ γίνουν μπράβοι τῶν κομμμάτων καὶ νὰ θυσιάσουνε στὸ βωμὸ τοῦ ἄμεσου ἀτομικοῦ τους συμφέροντος. Γιὰ νέε αἷμα, γιὰ νέε ζωὴ, γιὰ νέες ἰδέες δείχτηκε ὡς τὰ σήμερα τὸ Πανεπιστήμιό μας ἀνίκανο· περιορισμένο καὶ σχολαστικὸ, εἶτανε ὁ φορέας ἢ καμμιὰς ἢ ἀντιδραστικῆς ἰδεολογίας. Ἡ ἐκκαθάριση δὲν κατάρθωσε νὰ δώσει ζωὴ στὸ νεκρὸ ἴδρυμα, ἀν' ἀφαιρέσει κανένας τὸ νέο αἷμα ποὺ μπήκε στὴ φυσικομαθηματικὴ σχολή·

μὲ τὴν παλιὰν ἀντιδραστικότητα, μὲ τίς παλιὰς ἀντιλήψεις πατάει τὸ μόνον ἑλληνικὸ Πανεπιστήμιό τὴν τέταρτη εἰκοσιπενταετηρίδα του — μ' αὐτὲς ἀντιμετωπίζει τὴν ἐποχὴ ποὺ ἔπειτα ἀπὸ τόσων χρονῶν ὑπερπαραγωγὴ βρισκόμαστε μπροστὰ σ' ἓνα ἐπιστημονικὸ προλεταριάτο ἀμόρφωτο κι ἀχαραχτηριστο ἔτοιμο νὰ χυμῆξει στὸ Δημόσιο Ταμεῖο ζητώντας ἀντάλλαγμα ἀργόμισθης ὑπηρεσίας. Δὲ φανταζόμαστε ὅμως πὼς ἓνα τέτοιο ἴδρυμα μπορεῖ ν' ἄξει χρησιμότητα στὸν τόπο μας· ἀν πρόκειται ν' αὐξήσει μόνον ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀργόμισθων, ἀν πρόκειται νὰ μὴ βγοῦν ἀπὸ κει μέσα οἱ νέοι ἄντρες μὲ τίς νέες ἰδέες ποὺ νὰ ἐργαστοῦν τίμια γιὰ τὸ κοινὸ καλὸ τοῦ κράτους αὐτοῦ, πρέπει νὰ σπεύσει μιὰ Κυβέρνηση μὲ συναίσθηση τῶν κιντῶνων ποὺ προέρχονται ἀπ' τὴν ὑπαρξή του νὰ τὸ κλείσει. Τὰ Πανεπιστήμια δὲν ὑπάρχουν γιὰ νὰ μισθοδοτοῦνται Καθηγητές, μὰ γιὰ νὰ βγαίνουν στοιχεῖα χρέσιμα κι ὄχι καταστρεπτικὰ γιὰ τὸν κοινωνικὸν ὄργανισμό. Τέτοια καταστρεπτικὰ στοιχεῖα βγήκαν ἀρκετὰ ὡς τὰ σήμερα, ὥστε νὰ μὴ μᾶς χρειάζονται ἄλλα· εἶναι πιά καιρὸς νὰ φροντίσουμε σοβαρὰ νὰ λιγοστεύει κατὰ πολὺ (ἀν ὄχι νὰ σταματήσει ὀλότελα ὅσο νᾶρθει τὸ ἰσοζύγιο) ἢ ἐπιστημονικὴ παραγωγή — κ' οἱ λίγοι ἀπόφοιτοὶ τοῦ Πανεπιστημίου νὰ ἔχουν τὴ γενικὴ μόρφωση καὶ τὸ χαραχτηρα ποὺ νὰ εἶναι ἱκανοὶ γιὰ ἐργάτες καὶ ὄχι γιὰ κηφήνες. Μ' αὐτὴ τὴν εὐχὴ, ποὺ ἀμφιδάλουμε ἀν θὰ βρεῖ τὴν πρεπούμενη ἀμερόληπτη ἀκρόαση, χαιρετίζουμε τὴ νέε ἑβδομηνταπενταετηρίδα τοῦ ἑλληνικοῦ Πανεπιστημίου, ποὺ μόνον ἀν μπορεῖ νὰ ἐκπληρώσει τὴν σπουδαία του αὐτὴ ἀποστολή — vivat, crescat, floreat!

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗ

© ΟΤΙ ΘΕΛΕΤΕ

Τὴν περασμένη Τετάρτη 21 τοῦ Μάρτη ἐστὶ «Φοιτητικὴ Συντροφία» ὁ κ. Φ. Δραγοῦμης διάβασε ἓνα μέρος ἀπὸ τὸ βιβλίον «Τὸ δίκαιο εἶναι ἡ δύναμη» τοῦ Ἀργεντινοῦ Bunge, ποὺ γκαρδιακὰ χειροκροτήθηκε ἀπὸ τοὺς φοιτητές. Τὸ κεφάλαιο ποὺ διαβάστηκε, πολὺ δυνατὰ ἀποδείχτει, πὼς ἓνα ἔθνος θὰ ζήσει καὶ θὰ νικήσει, σὰν ἔχει νὰ ὑποφιάζεται πάντα καὶ νὰ μισᾷ ὅπου πρέπει τοὺς ἔθνους καὶ ποὺ οἱ πατριῶτες του εἶναι φιλιωμένοι ὅπως ἀξίζει ἀνάμεσόν τους.

— Ἐνας πλοῦσιος πέθανε τίς προάλλες κι ἄφισεν πέντε χιλιάδες στὸν Πάπ, ἄδειγμα, λέει, ξεχωριστῆς ἐχτίμησης. Νά, πὼς καὶ γιὰτὶ κρατιέται ἀκόμα στὰ πόδια τῆς ἡ κα-

θαρούσα. Ἡ δημοτικὴ μὲ χιλία βάσανα τὰ κατάφερα νά ποχτήσαι ἓνα φυλλαράκι βδομαδιατικόν, κι ὅμως κι αὐτὸ τὸ πολεμῆμα λυσσασμένα ἄμετς οἱ δημοτικιστῆς, τρώγοντάς του τίς συντροφιάς.

— Ὁ «Ταχυδρόμος» (Ταχυδρόμος κτλ.) τῆς Πόλης ἄπαιρας φορές ἔδωσε ἑμῆς τοὺς δημοτικιστάδες γιὰ *σπεσδότες* και *πουλημένους* και τὸ «Νουμά» γιὰ *εἰσθαρινόν* ὄργανον τῶν ἐχθρῶν τοῦ ἔθνους — κι ὅμως νά, ἡ ἀφαντιά του πουλήθηκε στοὺς Νασιουρκοὺς κομητάτο και πρόδωσε ἔτσι τὰ ἔθνη καὶ συμφέροντα, ὅπως τὸν κατηγοροῦνε οἱ Ἕλληνες τῆς Τουρκίας, ποὺ τοῦ *κινδύνου* γι' αὐτὸν τὸ λόγο κι ἄγριο πομπικιάς.

— Τὰ «Πάτρια» γιορτάσατε τὰ δεκάχρονα του. Ὁ κ. Βενιζέλος τὰ συχάρηκε μὲ γράμμα του και τοὺς ἐκκήθηκα νά γιορτάσουν και τὰ ἐκπαιδευτὰ του, κ' ἓνας φίλος, ποὺναι και δημοτικιστῆς, τοὺς ἔφαλε τὰ ἐπινίκια στὴν «Ἔστια» γιατί, λέει, κατορθώσανε μὲ τόσους μύχθους (και τόσες ἀ-

πιορήγησης) και μὲ τόσες θυσίες (ὁ κ. Λαμβέργης, ποὺ τὰ διευτύνει, παίρνει τρακίσιες δραχμῆς τὸ μῆνα, γιὰ μιά δουλειὰ ποὺ μποροῦσε νά τὴν κάνει κ' ἓνας διορθωτῆς ἀφημερίδας μὲ τριάντα δραχμῆς τὸ μῆνα) νά διανύσουν τόσο χρονικὸ διάστημα — και νά πολεμήσουνε τόσο λυσσασμένα τὸν ἀγῶνα τῆς δημοτικῆς.

— Ὁ κ. Βενιζέλος δικαιολογίεται κάπως, ἀφοῦ κι ὁ κ. Κατζηλάκης κι ὁ κ. Λαμβέργης, οἱ δυὸ πρῶτοι και κυριώτεροι μοχλοὶ τους, εἶναι Κρητικοί. Μὰ ὁ ἐπινίκιος φίλος μας τί ἔπαθε και χάλασε τὸν κόσμον γιὰ τὸ ἐμῆγα αὐτὸ γεγονός; Μήπως δὲν τὰ διάδασε ποτὶ τὰ «Πάτρια» και θαρρεῖ, μιά και τὰ βλοῦναι ὁ Βενιζέλος (ποὺναι *κρηστομαλ-λαφῆς* και λόγου του, καθὼς λέει ὁ κ. Πάλλης) πὼς ἀγινίζονται κι αὐτὰ γιὰ τὴ δημοτικῆ;

— Τὰ δυὸ βιβλία τοῦ μακαρίτη Ἀβάζου, «Ἡ ματιά» και «Ἀγκάθια και Τριβέλοι», τὰ στέλνομε στοὺς συντροφιάδες μὲ μιά δραχμῆ, και γιὰ τὸ ἐξωτερικὸ μὲ 1,20.

ΥΠΕΡΩΚΕΑΝΙΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΑΤΜΟΠΛΟΪΑ

ΤΑ ΜΕΓΑΛΕΥΤΕΡΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΥΠΕΡΩΚΕΑΝΙΑ ΤΤΜΟΠΛΟΙΑ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ

“ΑΘΗΝΑΙ,, ΤΟΝΩΝ 16,000 ‘ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ,, ΤΟΝΩΝ 15,000

ΜΕ ΔΙΠΛΟΥΣ ΕΛΙΚΑΣ ΔΙΠΛΑΣ ΜΗΧΑΝΑΣ ΑΠΑΡΑΜΙΛΛΑ ΕΙΣ ΑΝΤΟΧΗΝ ΚΑΙ ΕΥΣΤΑΘΕΙΑΝ
ΔΟΚΙΜΑΣΜΕΝΗΣ ΤΑΧΥΤΗΤΟΣ 15 ΜΙΛΙΩΝ

Διαμερίσματα επιβατῶν ἀνετότατα. — Αἰθουσαι πολυτελεῖς Α' και Β' θέσεως, Καπνιστήρια ἰδιαίτεροι αἰθουσαι Κυριῶν, Μουσικῆς, Ἑστιατορίου. — Νοσοκομείον, ἀπολυμαντικὸς κλίβανος, Δουλεῖνες, Κουρτεῖον, Παντοπωλεῖον, Καφενεῖον, Ζυθοπωλεῖον. — ΔΕΥΤΕΡΑ ΘΕΣΙΣ καινούργης μὲ 200 κλίνας. — Θέρμανσις διὰ Καλοριφέρ εἰς τὰ διαμερίσματα τῶν Μεταναστῶν. — Ἰδιαιτεραι τραπεζαριαὶ Μεταναστῶν.

Ἡλεκτρικὸν φῶς, ἀσύρματος τηλέγραφος
ΔΡΟΜΟΛΟΓΙΑ ΤΑΚΤΙΚΑ ΚΑΤΑ 20 ΗΜΕΡΑΣ

**ΠΡΟΣΕΧΕΙΣ ΑΝΑΧΩΡΗΣΕΙΣ ΕΚ ΠΕΙΡΑΙΩΣ ΜΕΣΩ ΚΑΛΑΜΩΝ-
ΠΑΤΡΩΝ ΚΑΤ' ΕΥΘΕΙΑΝ ΔΙΑ ΝΕΑΝ ΥΟΡΚΗΝ**

ΤΟΥ ΑΤΜΟΠΛΟΙΟΥ

«ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ»

ΤΗΝ 7 ΑΠΡΙΛΙΟΥ 1912

ΔΓ' ΕΠΙΒΑΤΑΣ, ΕΜΠΟΡΕΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΑΣΑΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΝ ΑΠΕΥΘΥΝΤΕΟΝ
ΕΝ ΠΕΙΡΑΙΕΙ παρὰ τῆς Γενικῆς Πράκτορι τῆς Ἀτμοπλοῖας Λεωφόρος Αἰγῶος Ν, 5,
ΕΝ ΤΑΙΣ ΕΠΑΡΧΙΑΙΣ εἰς τοὺς κατὰ τόπους ΥΠΟΠΡΑΚΤΟΡΑΣ
ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΠΑΡΑ ΤΗ ΓΕΝΙΚῃ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΙ ΟΔΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ ΠΕΣΜΑΤΖΟΓΛΟΥ
ΑΝΘΙ ΧΡΗΜΑΤΙΣΤΗΡΙΟΥ